

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶՊԵՏ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

N 297 - Ա
02.11.2025թ.

ք.Արտաշատ

ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶՊԵՏԻ 2012 ԹՎԱԿԱՆԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-Ի ԹԻՎ 49

ՈՐՈՇՄԱՆ ՄԵՋ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 33 և 34-րդ հոդվածներով

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ե Մ՝

1. Արարատի մարզպետի 2012 թվականի օգոստոսի 1-ի «Ուժեղ երկրաշարժի դեպքում Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի բնակչության պաշտպանության կազմակերպման պլանը հաստատելու մասին» թիվ 49 որոշման թիվ, թիվ 1, 3, 6, 7, 10, 11 և 13 հավելվածները շարադրել նոր խմբագրությամբ՝ համաձայն սույն որոշման հավելվածների:

2 Սույն որոշումը ուժի մեջ է մտնում ստորագրման պահից:

 Восстановимая подпись

X P. Sedrak

ՍԵՂՐԱԿ ԹԵՎՈՆՅԱՆ

ՄԱՐԶՊԵՏ՝

Подписано: TEVONYAN SEDRAK 2602900826

Ս. ԹԵՎՈՆՅԱՆ

հավելված 1

ՀՀ Արարատի մարզպետի

01.08.2012թ թիվ 49 որոշման

Հավելված 1

ՀՀ Արարատի մարզպետի

2025թ . թիվ   որոշման

ՊԼ ան

ՈՒԺԵՂԵՐԿՐԱԶԱՐԺԻ ԴԵՊՔՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

Լ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

1. Ուժեղ երկրաշարժի դեպքում Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի բնակչության պաշտպանության կազմակերպման պլանով (այսուհետ՝ պլան) սահմանվում են մարզի տարածքում ուժեղ երկրաշարժի դեպքում բնակչության պաշտպանության միջոցառումների իրականացման ժամանակ պետական կառավարման տարածքային և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպության և փրկարար ուժերի խնդիրները, գործողություններն ու դրանց իրականացման կարգը:

2. Պլանում օգտագործված հիմնական հասկացություններն են՝

- 1) **ուժեղ երկրաշարժ**՝ երկրաշարժ, որի ուժն ըստ մագնիտուդի՝ 5,5-ից բարձր է.
- 2) **բնակչության պաշտպանություն**՝ արտակարգ իրավիճակներում մարդկանց կյանքի և առողջության պաշտպանության, ինչպես նաև քաղաքացիների, պետության և այլ սեփականատերերի ունեցվածքի պահպանության նպատակով իրավական, կազմակերպչական և ինժեներատեխնիկական միջոցառումներ.

- 3) **ս եյ ս մ ա շ ր ջ ա ն ց ու մ`** տարածք ու մ հ ն ա ր ա վ ո ր ա ճ ա վ ել ա գ ու յ ն ս եյ ս մ ի կ վ տ ա ն գ ի տարածք այ ի ն բ ա շ խ մ ա ն ք ա ր տ ե գ ա գ ր ու մ .
- 4) **շ ե ն ք եր ի և շ ի ն ու թ յ ու ն ն եր ի խոցել ի ու թ յ ա ն գ ն ա հ ա տ ու մ`** շ ե ն ք եր ի և շ ի ն ու թ յ ու ն ն եր ի վ ա ր ք ի կ ա ն խ ա տ ե ս ու մ ու լ ժ ե ղ երկրաշարժի դեպք ու մ .
- 5) **փրկարար ու ժ եր`** փրկարարական աշխատանքներ կատարել ու համար նախատեսված համապատասխան տեխնիկական հագեցված ու թ յ ա մ բ , մ ա ս ն ա գ ի տ ա ց վ ա ծ փրկարարներին ց բ աղ կ ա ց ա ծ կ ա գ մ ա վ ո ր ու մ ն եր .
- 6) **հատուկ , կարևորագույն նշանակություն ունեցող օբյեկտներ`** պետական և ռազմավարական նշանակություն ունեցող , բարձր վտանգավորություն ունեցող ու բնակչության կենսագործունեությունն ապահովող օբյեկտներ .
- 7) **աղետի գոտի`** արտակարգ իրավիճակներին հետևանքով տուժած տարածք (բնակավայր , օբյեկտ) կամ տարածքի մի մաս .
- 8) **փրկարարական աշխատանքներ`** մարդկանց , նյութական և մշակութային արժեքների փրկությունն ապահովող իրականացվող միջոցառումների համալիր .
- 9) **անհետձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքներ`** առաջնահերթ աշխատանքներ` ուղղված մարդկանց կյանքին և առողջությանն սպառնացող այնպիսի գործոններին ազդեցություն վտանգի վերացմանը , որոնք խոչընդոտում են մարդկանց որոնել ու ն և փրկել ու ն , ինչպես նաև շ ե ն ք եր ի , շ ի ն ու թ յ ու ն ն եր ի ա մ ր ա ց մ ա ն ը կ ա մ փ լ ու գ մ ա ն ը , հեղուկ վառելիքի , գազի , էլեկտրաէներգիայի և ջրի աղբյուրների վթարային անջատմանը , բնակչության ու փրկարարներին կենսաապահովման առաջնահերթ օբյեկտների ժամանակավոր սխեմաներով վերականգնմանը , վերանորոգմանը և տարածքի սանիտարական մաքրմանը .
- 10) **տարահանում`** վտանգավոր տարածքից անվտանգ տարածք` մարդկանց , կենդանիների և նյութական արժեքների ժամանակավոր տեղափոխում ու տեղաբաշխում .
- 11) **տարահանման հանձնաժողով`** համապատասխան ղեկավարի որոշմամբ ստեղծված աշխատանքային խումբ , որը կազմակերպում ու ղեկավարում է տվյալ տարածքի բնակչության և կազմակերպությունների տարահանման միջոցառումները .
- 12) **վտանգավոր տարածք`** տեղանք կամ առանձին բնակավայր , օբյեկտ , որտեղ արտակարգ իրավիճակի հետևանքով առաջացել կամ կարող են առաջանալ մարդկանց կյանքի , առողջության և բնականոն կենսագործունեության վրա բացասաբար ազդող գործոններ :
3. Պլանի իրավական հիմքերն են` Հայաստանի Հանրապետության օրենքները , Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշումները և այլ իրավական ակտեր`

- 1) «Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքը,
  - 2) «Սեյսմիկ պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքը,
  - 3) «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքը,
  - 4) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011թ. օգոստոսի 18-ի «Վտանգավոր տարածքից բնակչության տարահանման կարգը սահմանելու մասին» N1180-Ն որոշումը,
  - 5) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2017թ. ապրիլի 6-ի «Հայաստանի Հանրապետության տարածքում արտակարգ իրավիճակներին առաջացման կամ դրա սպառնալիքի, Հայաստանի Հանրապետության վրա զինված հարձակման, դրան միջակայության վտանգի առկայության կամ պատերազմի այն տարարելու դեպքում ուժազմական դրության պայմաններում պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, կազմակերպություններին, բնակչության ազդարարման և իրազեկման կարգը սահմանելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության միջարք որոշումներ ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N346-Ն որոշումը,
  - 6) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2004թ. հոկտեմբերի 29-ի «Կառավարման մարմիններին և բնակչության իրազեկման կարգը սահմանելու մասին» N1494-Ն որոշումը,
  - 7) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2004թ. հունիսի 29-ի «Ճանաչալիքային, քիմիական և մանրէաբանական իրավիճակի մշտական հսկողության համակարգի ստեղծման և գործունեության ապահովման կարգը սահմանելու մասին» N1064-Ն որոշումը,
  - 8) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2010թ. հունիսի 24-ի «Տարահանված բնակչության տեղաբաշխման վայրերում կենսապահովման կարգը հաստատելու մասին» N824-Ն որոշումը,
4. Պլանում ներգրավվում են Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի հետևյալ պետական կառավարման տարածքային և տեղական ինքնակառավարման մարմինները՝
- 1) Հայաստանի Հանրապետության ՆԳՆՓԾ Արարատի մարզային փրկարարական վարչությունը,
  - 2) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետարանը.
  - 3) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի տեղական ինքնակառավարման մարմինները,
  - 4) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետարանի աշխատակազմի գյուղատնտեսության և բնապահպանության վարչությունը.

- 5) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետարանի աշխատակազմի քաղաքաշինության վարչությունը .
- 6) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետարանի աշխատակազմի առողջապահության և սոցիալական ապահովության վարչություն ,
- 7) Հայաստանի Հանրապետության Ռստիկանության Արարատի մարզային վարչություն .
- 8) Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ծառայության Արարատի մարզային վարչություն :

5. Արարատի մարզի տարածքում ուժեղ երկրաշարժի և դրա անմիջական սպառնալիքի դեպքում բնակչության պաշտպանության միջոցառումներին իրականացման ժամանակ կառավարման տարածքային մարմիններին գործառնելու թնեքներն՝

1) ՄՓՎ գործառնելու թնեքներն՝

ա. Մարզպետին պլանն ամբողջությամբ կամ մասամբ գործողության մեջ դնելու վերաբերյալ առաջարկություններ կայացնելը ,

բ. պլանով նախատեսված միջոցառումներին իրականացման կազմակերպումը ,

գ. փրկարարական և այլ անհետաձգելի վթարավերական գնողական աշխատանքներին կազմակերպումը , համակարգումը և իրականացումը ,

դ. իր ենթակայության ստորաբաժանումներին կայուն գործունեության կազմակերպումը ,

ե. բնակչության և կառավարման տարածքային մարմիններին ազդարարումը և իրազեկումը ,

զ. կառավարման , կապի և ազդարարման համակարգերի նախապատրաստման և գործունեության աշխատանքներին կազմակերպումը ,

է. երկրաշարժից տուժած տարածքի հետախուզության կազմակերպումը և համակարգումը ,

ը. պլանում ներգրավված մարմիններին հետ համագործակցության իրականացումը՝ բնակչության պաշտպանության միջոցառումներին կազմակերպման և կատարման համար ,

թ. բնակչության պաշտպանության հարցերով պետական ու տեղական ինքնակառավարման մարմիններին , կազմակերպություններին գործունեության համակարգումը ,

ժ. երկրաշարժի հետևանքով տուժածներին օգնություն ցուցաբերելու նպատակով ֆինանսական , պարենային , բժշկական և այլ

նյութական պաշարներին, ֆոնդերին նախապես ստեղծման համար առաջարկություններին մշակումը և դրանք Մարզպետին ներկայացնելը, ժա.բնակչության պաշտպանության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության մեջ սահմանված այլ լիազորություններին իրականացումը,

2) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետի աշխատակազմի գործառնություններն են՝

ա. ուժեղ երկրաշարժի դեպքում գործողություններին ու տարահանման պլաններին ճշգրտումը և պլաններով նախատեսված միջոցառումներին կատարումը, բ. պետական հանրապետական պլաններով և ծրագրերով նախատեսված բնակչության պաշտպանության միջոցառումներին իրականացումը,

գ. տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, կազմակերպություններին և բնակչության ներգրավվումը բնակչության

պաշտպանության միջոցառումներին իրականացման գործում, դ.մարզի բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքներին տարահանումը,

ե. կառավարման, կապի և ազդարարման համակարգերին նախապատրաստման ու գործունեության աշխատանքներին կազմակերպումը,

զ. Արարատի մարզպետի աշխատակազմի և Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության հետ համատեղ մայրուղիներին և ճանապարհներին օգտագործման կարգի ճշտումը,

է. տարահանման և ընդունման հանձնաժողովներին գործունեության նախապատրաստումը,

ը. բնակչության պաշտպանության միջոցառումներին համար նախատեսված տրանսպորտային միջոցներին նախապատրաստումը,

թ. բնակչության պաշտպանության հետախուզական, ճանաչայթային, քիմիական ու մանրէաբանական իրավիճակի մշտական

հսկողություն համակարգի կազմակերպություններին նախապատրաստումը,

ժ. բնակչության զանգվածային պատվաստման նախապատրաստումը՝

համաճարակաբանական մարմիններին ցուցումներին

համապատասխան,

ժա. հատուկ, կարևորագույն նշանակություն ունեցող օբյեկտներին պահպանության ուժեղացման նախապատրաստումը,

ժբ. կազմակերպություններին հակահրդեհային միջոցառումներին նախապատրաստումը,

ժգ. գյուղատնտեսական կենդանիներին և բույսերին պահպանության միջոցառումներին ժամանակացույցներին ճշգրտումը,

ժդ. արտակարգ իրավիճակներին պայմաններում մարզի բնակչության վարվելակերպի, բնակչության կողմից անհատական

պաշտպանությունն պարզագույն միջոցների պատրաստման ուսուցման կազմակերպումը, ժե. տուժած բնակչության՝ ժամանակավոր կացարաններով ապահովումը,

ժգ.բնակչության պաշտպանության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված այլ իրավունքներ ունենեցողների իրականացումը:

3) Հայաստանի Հանրապետության տեղական ինքնակառավարման մարմիններին առաջարկվող գործառնություններն են՝

ա. ուժեղ երկրաշարժի դեպքում գործողություններն իրականացնելու նպատակով, պլաններով նախատեսված միջոցառումների կատարումը,

բ.միջոցառումների իրականացումը՝ համայնքային ենթակայության օբյեկտների անվտանգ աշխատանքն ապահովելու նպատակով,

գ.համայնքի բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքների, գյուղատնտեսական կենդանիների ու պարանքների տարահաման,բնակչության՝ ժամանակավոր կացարաններով և առաջին անհրաժեշտության միջոցներով ապահովումը,

դ.համայնքի բնակչության ազդարարումը,

ե. համայնքի ուժերի՝ փրկարարական աշխատանքներին մասնակցության ապահովումը,

զ.մահացածների հուղարկավորության իրականացումը,

է.բնակչության պաշտպանության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված այլ իրավունքներ ունենեցողների իրականացումը:

4) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետի աշխատակազմի գյուղատնտեսության և շրջակա միջավայրի պահպանության վարչությանն առաջարկվող գործառնություններն են՝

ա. ուժեղ երկրաշարժի դեպքում գործողություններն իրականացնելու նպատակով և պլանով նախատեսված միջոցառումների կատարումը,

բ. իրենթակայության կազմակերպություններն իրականացնելու գործունեության կազմակերպումը,

գ.տուժած տարածքներից գյուղատնտեսական կենդանիների,գյուղատնտեսական արտադրանքի դուրսբերման աշխատանքների կազմակերպումը,

դ. սննդամթերքի, նաև որպես մարդասիրական օգնություն ներկրվող, որակի և պիտանիության նկատմամբ հսկողության

իրականացումը,

է. գյուղատնտեսական հումքի,սարքավորումների և պարենի,այլ նյութական միջոցների պաշարների ստեղծումն ու պահպանումը,

զ.փրկարարական շներին մուտքի և ելքի հարցերի կարգավորումը,

Է.բնակչությունը պաշտպանությունը բնագավառում Հայաստանի Հանրապետություն անօրենսդրությունը ամբաստանված այլ լիազորություններ իրականացումը:

5) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետի աշխատակազմի քաղաքաշինություն, հողաշինություն և ենթակառուցվածքների վարչությունն առաջարկվող գործառույթներն են՝

ա. ուժեղ երկրաշարժի դեպքում գործողություններ իրականացնելու և պլանով նախատեսված միջոցառումների կատարումը,

բ. իր ենթակայություն կազմակերպություններին կայուն գործունեության կազմակերպումը,

գ. բնակչության պաշտպանությունը միջոցառումների ինժեներական ապահովման աշխատանքների կազմակերպումը և իրականացումը,

դ. վթարված ինժեներական կառույցների գնահատումը և վերականգնման կազմակերպումը,

ե. մասնակցությունը հատուկ հետախուզություն իրականացմանը,

զ. ճանապարհների վնասված և փլուզվածքներով խցանված հատվածներով ու կամուրջներով անցանելիություն ապահովումը,

դ. բնակչության պաշտպանությունը բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության անօրենսդրությանը ամբաստանված այլ լիազորություններ իրականացումը:

6) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետի աշխատակազմի առողջապահություն և սոցիալական ոլորտի հարցերի վարչությունն առաջարկվող գործառույթներն են՝

ա. ուժեղ երկրաշարժի դեպքում գործողություններ իրականացնելու և պլանով նախատեսված միջոցառումների կատարումը,

բ. համակարգի աշխատողների պաշտպանություն կազմակերպումը,

գ. իր ենթակայություն կազմակերպություններին կայուն գործունեության կազմակերպումը,

դ. տուժած բնակչությանը և հիվանդներին ժամանակին անհրաժեշտ բժշկական օգնություն ցուցաբերումը, նրանց տարահանումը

բժշկական հաստատություններ և հետազոտման կազմակերպումը,

դ. իր ենթակայություն կազմակերպություններին,

ե. ընդհանուր և մասնագիտացված բժշկական հաստատություններին ցանցի պատրաստությունը բերում ու համալրումն անհրաժեշտ

բժշկասանի տարական գույքով և դեղորայքով,

զ. երկրաշարժից տուժած տարածքներում սանիտարահամաճարակաբանական միջոցառումների իրականացումը,

Է. բնակչության զանգվածային պատվաստման համար նախապատրաստական աշխատանքների իրականացումը,

ը . հակամամաճարակային դիտարկման և լաբորատոր հսկողություն
կազմակերպումը ջրի նկատմամբ , ինչպես նաև աջակցություն
արտաքին միջավայրի և սննդի նկատմամբ իրականացվող դիտարկմանն ու
լաբորատոր հսկողությունը :

թ . կազմավորումներին և բուժօգնություն արկունների՝ անհրաժեշտ բժշկական գույքով և
դեղորայքով ապահովումը ,

ժ . արտակարգ իրավիճակներում աշխատելու համար բժիշկներին և միջին
բուժանձնակազմի վերապատրաստումն ու արագ մասնագիտացումը :

ժա. տարահանման բժշկական ապահովումը ,

ժբ . մասնակցությունը տարահանված բնակչության

կենսաապահովման աշխատանքներին ,

ժգ . անհրաժեշտություն դեպքում սննդամթերքի , ինչպես նաև որպես
մարդասիրական օգնություն ներկրվող , որակի և պիտանիություն նկատմամբ
հսկողությունն աջակցությունը ,

ժդ . որպես մարդասիրական օգնություն ներմուծվող դեղամիջոցների որակի
նկատմամբ հսկողություն իրականացումը և անհրաժեշտություն դեպքում դրանց
պարզեցված կարգով հավաստագրումը ,

ժե . բնակչության պաշտպանություն բնագավառում Հայաստանի
Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված այլ լիազորություններ
իրականացումը ,

ժզ . արտերկրներին անհրաժեշտ դեղամիջոցների պահանջարկի հայտի
նախապատրաստումը և այն Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի
նախարարությունն ներկայացնելը ,

ժե . միջազգային բժշկական ուժերի գործողություններին համակարգումը :

**7) Հայաստանի Հանրապետության ՆԳՆ ոստիկանություն և քրդային
վարչություն գործառույթներն են՝**

ա . ուժեղ երկրաշարժի դեպքում գործողություններին պլանի ճշգրտումը և
պլանով նախատեսված միջոցառումներին կատարումը ,

բ . համակարգի աշխատողներին պաշտպանություն կազմակերպումը ,

գ . իր ենթակայության ծառայություններին , պետական ոչ առևտրային
կազմակերպություններին և հիմնարկներին կայուն

գործունեություն կազմակերպումը ,

դ . արտակարգ իրավիճակում համայնքներում , պաշտպանական , տնտեսություն
համար ազդմավարական նշանակություն ունեցող , ինչպես նաև բնակչության
պաշտպանություն տեսանկյունից բարձր վտանգավորություն ներկայացնող
կազմակերպություններում , պահպանվող օբյեկտներում , բնակչության

տարահանման հավաքակայաններում և տեղաբաշխման վայրերում, փրկարարական ուժերի և միջոցների շարժման երթուղիներում հասարակական կարգի պահպանություն կազմակերպումն ու ապահովումը,

ե. պետական սեփականության, բնակչության ունեցվածքի պահպանության կազմակերպումը և իրականացումը,

զ. մասնակցությունը բնակչության ազդարարմանը և իրազեկմանը,

է. աղետի գոտում անցագրային ռեժիմի և պարետային ծառայության կազմակերպումն ու իրականացումը,

ը. Հայաստանի Հանրապետության ազգավարական նշանակություն ունեցող և կենսաապահովման կարևորագույն օբյեկտների պահպանության ու ժեղացումը,

թ. ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովումը,

ժ. աղետի հետևանքների վերացման գործում ներգրավված ուժերի և տարահանման անխափան երթևեկության ապահովումը,

ժա. մասնակցությունը փրկարարական աշխատանքներին,

ժբ. մահացածների հաշվառման աջակցությունը,

ժգ. բնակչության պաշտպանության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված այլ

լիազորություններին իրականացումը

8) Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ծառայության

Արարատի մարզային վարչության գործառնության՝

ա. ուժեղեր կրաշարժի դեպքում գործողություններին պլանի ճշգրտումը և

պլանով նախատեսված միջոցառումների կատարումը,

բ. համակարգի աշխատողների պաշտպանության կազմակերպումը,

գ. իրենթակայության կազմակերպություններին կայուն գործունեություն և կազմակերպումը,

դ. պահպանվող օբյեկտների պահպանումը,

ե. ժամանած միջազգային ուժերի նկատմամբ հսկողություն իրականացումը,

զ. բնակչության պաշտպանության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված այլ իրավական

ակտերով իրեն վերապահված լիազորություններին իրականացումը.

II. ՈՒԺԵՂԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԾԱԳՄԱՆ ԴԵՊԵՈՒՄ ՀԱՐԱՎՈՐ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԵՎ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

6. Արարատի մարզը գտնվում է Արարատյան հարթավայրի կենտրոնական մասում, այն իրենից ներկայացնում է միջլեռնային իջվածք: Մարզի տարածքը կազմում է

2996 կմ²: Արևմտյան սահմանը անցնում է Արաքս գետով, արևելյան սահմանը
Գեղամա լեռներով, արևմտյան մասից մարզը սահմանակից է Թուրքիային,
հարավից՝ Նախիջևանին, արևելքից՝ Վայոց ձորի և Գեղարքունիքի մարզերին,
հյուսիսից՝ Կոտայքի մարզին և Երևան քաղաքին: Մարզը գտնվում է ծովի
մակերևույթից 812-2971 բարձրության վրա, իսկ բնակավայրերը՝ 217-1900մ
բարձրության վրա: ՌԻՆԻ կիսանապատային կլիմա, նախալեռնային գոտիները՝
սակավաջուր են, միջին տարեկան տեղումները կազմում են 250-300մմ:

Մարզի տարածքի բարձրություններին մեծ տարբերությամբ է պայմանավորված
կլիմայական և բնական լանդշաֆտային գոտիների բազմազանությունը:

Բնակելի տարածքների համար արտահայտվում են հետևյալ բնակլիմայական
պայմանները՝

ա/չորացմաքային, չափավոր ցուրտ ծմեռով և տաք ամառով.

բ/բարեխառն, երկարատև տաք ամառով և ցուրտ ծմեռով:

Արաբական և Եվրասիական սալերի բախմամբ պայմանավորված՝ առանձնահատուկ
ֆիզիկատերկրաբանական պայմանները, ինչպես նաև լեռնային ռելիեֆն ու
կտրուկ ցամաքային կլիման նախասահմանել են մարզի տարածքում բնական
վտանգների տեսակները՝ ուժեղ երկրաշարժեր, սողանքներ, փլուզումներ,
սելավներ, ջրհեղեղներ և այլն: Կլիման չոր ցամաքային է, ամառվա միջին
ջերմաստիճանը +30-+35°C, ծմեռվանը՝ -15-20°C: Մարզին սպառնում են տարբեր բնական
աղետներ՝ երկրաշարժ, սողանք, ջրհեղեղ, հեղեղում, սելավ, կարկուտ,
քարաթափում և այլն: Եվ ծավալով, և դրսևորման հաճախականությամբ առավել
ծանր տարերային աղետներից մեկն է երկրաշարժը: Մարզի տարածքի որոշ
հատվածներ ամբողջությամբ սեյսմավտանգ է (գտնվում է 8 բալ ուժգնությամբ
սեյսմիկ գոտում և պարբերաբար ենթարկվում է երկրաշարժերի ավերիչ
ազդեցությանը), բնութագրվում է բնական վտանգավոր երևույթներով ու
գործընթացներով (սողանքներ, փլուզումներ, սելավներ, ջրածածկումներ,
ցրտահարություն, ուժեղ քամիներ և շանթահարում, երաշտ, հորդառատանձրևներ,
կարկուտներ և այլն): Կլիման չոր ցամաքային է, ամառվա միջին ջերմաստիճանը՝
+30-+35°C, ծմեռանը՝ -15-20°C:

7. Սեյսմատեկտոնական պայմանները բնութագրվում են ժամանակակից ակտիվ
բեկվածքների և երկրաշարժերի օջախների առկայությամբ, որոնց համալիր
ուսումնասիրությունները հնարավորություն են տալիս որոշել ու տվյալ
տարածքի պոտենցիալ սեյսմիկ վտանգի և սեյսմիկ ռիսկի մեծությունները:
Տարածքը հատվում է բազմաթիվ սեյսմաակտիվ բեկվածքներով, որոնց
համադրվում են տարբեր ուժգնությամբ (այդ թվում՝ ավերիչ) երկրաշարժերի
օջախները

8. Հնարավոր իրադրություն բնութագրիր՝

1) Համաձայն MSK-64 սանդղակի (M5-7՝ ըստ Ռիխտերի սանդղակի) Գառնիի՝ $\lambda=44^{\circ}80'$, $\phi=40^{\circ}10'$, M-7.0, H-15 կմ (10-11 բալ) աղետալի երկրաշարժի 8 բալանոց գոտում հատուկ նախագծով կառուցված 2 ենքերում վնասվածքները թեթև կլինեն, տիպային կառույցներում՝ նշանակալի, վատ կառույցներում տեղի կունենան ավերածոլթյուններ: Կթեքվեն և կընկնեն վառարանային և գործարանային ծխնելույզները, սյուները և հուշարձանները: Հորատանցքերում և ջրհորներում կփոխվեն ջրի մակարդակները: Երկրի մակերեսի վրա կառաջանան ճեղքեր:

2) Երկրաշարժի հետևանքով հնարավոր են բազմաթիվ երկրորդական վտանգավոր երևույթներ՝ փրոզումների, սողանքների, սելավների տեսքով, որոնք իրենց հերթին կստեղծեն լրացուցիչ բազմաթիվ խոցող գործոններ: Կավերվեն և կվնասվեն ճանապարհային շինություններն ու կառույցները, կխցանվեն ավտոմայրուղիները:

3) հնարավոր իրադրություն գնահատումը 8-բալանոց գոտում. այս գոտում կհայտնվի Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի 26 բնակավայր:

4) հնարավոր իրադրություն գնահատումը 7-բալանոց գոտում. այս գոտում կհայտնվեն Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի 70 բնակավայր:

5) ավերիչ երկրաշարժի ազդեցության գոտում կհայտնվեն 6452 2 ենքեր և 2 ինուլթյուններ, որոնցում բնակվում է 63441 մարդ, բնակ-չության շրջանում ընդհանուր կորուստները կկազմեն 12000 մարդ, որոնցից անվերադարձ՝ 6600 մարդ, սանիտարական՝ 5400 մարդ, այդ թվում ծանր վիրավորներ՝ 2700 մարդ, միջիծանրուլթյան վիրավորներ՝ 1500 մարդ և թեթև վիրավորներ՝ 1200 մարդ:

6) Երկրաշարժի հետևանքով կստեղծվի հետևյալ ինժեներական իրավիճակը՝ վնասված 2 ենքեր՝ 5660 հատ, որոնցից 1-ին կարգ՝ թեթև վնասվածք կստանա 100 2 նուլթյուն, 2-րդ կարգ՝ միջին վնասվածք կստանա 1100 2 ինուլթյուն, 3-րդ կարգ՝ ծանր վնասվածք կստանա 1200 2 ինուլթյուն, 4-րդ կարգ՝ մասամբ կքանդվի 1760 2 ինուլթյուն, 5-րդ կարգ՝ լրիվ կփլվի 1500 2 ինուլթյուն, խոշոր հրդեհներ՝ 8 հատ, խոշոր վթարներ կոմունալ-էներգետիկ ցանցում՝ 20 հատ. փլվածքներով փակված փողոցներ՝ 18.5 կմ, փլատակների մակերեսը կկազմի 7000 քառ. մ, իսկ ծավալը՝ 684541 խոր. մ.:

7) փրկարարական և այլ անհետաձգելի վթարավերական գնողական աշխատանքների իրականացման համար կպահանջվեն 960 ձեռքով աշխատող փրկարարական խմբեր՝ 6794 մարդուց բաղկացած անձնակազմով, 57 մեխանիզացված փրկարարական խմբեր՝ 1500 մարդուց բաղկացած անձնակազմով, 23 սանիտարական խմբեր՝ 1560 մարդուց բաղկացած անձնակազմով, 19 հրդեհաշիջման մարտական հաշվարկներ 38

3) փրկարարական աշխատանքներն իրենց իրենց ղեկավարները նշանակվում են ՄՓՎ անձնակազմից, ովքեր ենթարկվում են ՄՓՎ պետին, իսկ Մարգի արտակարգ իրավիճակներին մարզային հանձնաժողովի աշխատանքներն սկսվելու պահից՝ հանձնաժողովին:

4) ՄՓՎ Դ/Կ-ից ուժեղ երկրաշարժի մասին ազդարարվելուց հետո ՀՀ Արարատի մարզպետի տեղակալները ժամանում են ՄՓՎ կողմից ծավալված աղետի հետևանքների վերացման կառավարման կենտրոն և սկսում են աշխատանքը: Գործում է Մարզային արտակարգ իրավիճակներին հանձնաժողովը, որի նախագահն է Արարատի մարզպետը, տեղակալը՝ ՄՓՎ պետը, անդամները՝ մարզպետի տեղակալները:

5) Մարզային արտակարգ իրավիճակներին հանձնաժողովը ղեկավարում է բնակչության պաշտպանության միջոցառումներին իրականացման ամբողջ գործընթացը:

6) Գործում է մարզային տարահանման հանձնաժողովը, որի նախագահն է փոխմարզպետը: Մարզային տարահանման հանձնաժողովը ղեկավարում է մարզի տարածքում ուժեղ երկրաշարժի դեպքում բոլոր տարահանման միջոցառումները:

7) հանձնաժողովը կառավարում է իրականացնում է ստեղծված կառավարման կենտրոններին (կետերին), իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ պահեստային կամ շարժական կենտրոններին (կետերին):

8) Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակներին մարզային հանձնաժողովին կից ստեղծվում են՝

ա. նյութատեխնիկական միջոցներով և սննդամթերքով ապահովող խմբեր,
բ. միջազգային մարդասիրական օգնության ունեն ընդունող-բաշխող խմբեր,

10. Ազդարարման կազմակերպումը՝

1) Մարզի տարածքում տեղի ունեցած ուժեղ երկրաշարժի մասին հաղորդագրությունը Արարատի մարզային փրկարարական վարչության դիսպետչերի կողմից փոխանցվում է ՃԿԿ-ին:

2) տեղեկատվության իսկությունը ճշտելու նպատակով Արարատի մարզային փրկարարական վարչության դիսպետչերը կապ է հաստատում ՀՀ ՆԳՆ ՃԿԿ-ի և ՀՀ ՆԳՆ ՍՊԾ գործակալության հետ:

3) ՄՓՎ պետը ուժեղ երկրաշարժի մասին ազդարարում է մարզպետին և կազմակերպում է ենթակա անձնակազմի և ԱԻ հանձնաժողովի ազդարարումը և հավաքը, ստեղծում օպերատիվ խմբեր և կազմակերպում դրանց աշխատանքը:

4) գումարահաշվարկային փրկարարական վարչության կողմից կազմակերպվում է մարզի համայնքների ղեկավար կազմի, արտակարգ իրավիճակներին հանձնաժողովի

և տարահանման հանձնաժողովի անդամներին ազդարարումը: Ազդարարման համակարգի խափանման դեպքում մարզի ղեկավար կազմի ազդարարումն իրականացվում է սուրհանդակների, իսկ տուժած բնակչության իրազեկումը և վարվել ակերպի մասին կանոնները՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզային ոստիկանության 2 արժական ուժերով ու միջոցներով:

5) պլանում ներգրավված մարմիններին անձնակազմերից յուրաքանչյուրը, զգալի ովերկրաշարժին բնորոշ ցնցումներ կամ տեսնելով փլուզումներ, հնարավորության դեպքում ներկայանում է իր աշխատավայր՝ առանց ազդարարվելու:

Կապի կազմակերպումը՝

11. Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի և Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողովի կառավարման կենտրոնից քաղաքային ու միջքաղաքային հեռախոսակապի միջոցով կապ է կազմակերպվում Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետին: Կարճալիք N 1 ռադիոցանցի միջոցով կապ է կազմակերպվում Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի կառավարման կետի և Հայաստանի Հանրապետության մարզպետների, Հայաստանի Հանրապետության ՆԳ նախարարի 2 արժական կառավարման կետերի հետ: Նույն ռադիոցանցում Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետի կառավարման կետը կապ է կազմակերպում Հայաստանի Հանրապետության ՆԳ նախարարի և ՓԾ տնօրենի 2 արժական կառավարման կետերի հետ:

2) ՃԿԿ-ի և ՀՀՆԳՆ Արարատի մարզային փրկարարական վարչության միջև կապը կազմակերպվում է կարճալիք N 2 ռադիոցանցով:

3) կարճալիք N 3 և գերկարճալիք N 3 ռադիոցանցերով մարզի մշտական գործող հանձնաժողովներին, Արարատի մարզային փրկարարական վարչության, մարզի փրկարարական աշխատանքների տեղամասերի ղեկավարներին և հասարակական փրկարարական ուժերի միջև կապ է կազմակերպում: Գերկարճալիք N 4 ռադիոցանցերով կապը կազմակերպվում է մարզի մշտական գործող հանձնաժողովներին և մարզի համայնքային արտակարգ իրավիճակների հանձնաժողովներին միջև: Մարզային կառավարման կետերի միջև կապը կազմակերպվում է նաև քաղաքային և միջքաղաքային հեռախոսակապի միջոցով:

4) Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողովի կառավարման կետի, ՃԿԿ-ի, Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետի և Արարատի մարզի մշտական գործող հանձնաժողովի միջև կապը կազմակերպվում է քաղաքային հեռախոսակապի միջոցով:

12. Երկրաշարժի գոտում հետախուզության կազմակերպումը՝

- 1) հետախուզություն կազմակերպումը Հայաստանի Հանրապետության բնակչության պաշտպանության համակարգում ընդգրկված մարմիններին ղեկավարներին կարևորագույն պարտականություն է.
- 2) հետախուզություն անմիջական կազմակերպիչներն են ՄՓՎ պետը և Արարատի մարզպետը.
- 3) Արարատի մարզպետը կազմակերպում է հատուկ հետախուզություն՝ ելնելով բնակչության պաշտպանության համակարգի ընդհանուր խնդիրներին, ինչպես նաև շահերին.
- 4) հետախուզություն նպատակը հիմնականում ռազմականության, ներգրավվող ուժերն ու միջոցները որոշում է ՄՓՎ-ը.
- 5) մարզի ամբողջ տարածքում հետախուզություն ընդհանուր համակարգում իրականացնում է ՄՓՎ, օդային հետախուզությունը ղեկավարվում է Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության ներկայացուցչի միջոցով.
- 6) հատուկ հետախուզություն անմիջական ղեկավարումն իրականացնում են պետական կառավարման տարածքային մարմիններին ղեկավարները.
- 7) ճառագայթային, քիմիական ու մանրէաբանական իրավիճակի մշտական հսկողության համակարգի հիմնարկներին ընդհանուր ղեկավարումն իրականացնում է ՄՓՎ: Համակարգի անմիջական ղեկավարումը, ըստ գործառնության, իրականացնում են համապատասխան նախարարություններին և գերատեսչություններին տարածքային ստորաբաժանումների պետները.
- 8) մարզի տարածքում հետախուզություն ղեկավարվում է Դ/Կ-ից.
- 9) հետախուզություն իրականացնող բոլոր ուժերի փոխգործողությունները կազմակերպվում են՝ ըստ խնդիրների, ռազմականության, օբյեկտների, ժամանակի և գործողություններին տեսականների: Հետախուզական ուժերի համագործակցությունը իրականացվում է՝ համաձայն մշակված փոխգործողությունների պլանի.
- 10) իրադրության վերաբերյալ ձեռք բերված տվյալները վերլուծվում և գեկուլցվում են համապատասխան ղեկավարներին՝ համաձայն կառավարման սխեմայի.
- 11) հետախուզական տվյալները գեկուլցում են կապի միջոցներով, ինչպես նաև նախապես մշակված գեկուլցների հաշվետախտակի համաձայն.
- 12) հետախուզություն այն տվյալները, որոնք պահանջում են շտապ որոշման ընդունում, գեկուլցվում են անմիջապես.
- 13) հետախուզական ուժերը պատրաստություն են բերվում ± 1.30 .
- 14) հետախուզական ուժերի կազմի մեջ մտնում են՝

ա. ՀՀ ՆԳՆ ՓԾ Արարատի ՄՓՎ հրշեջ փրկարարական ջոկատների հետախուզական խմբերը,
բ. Մարզի հատուկ հետախուզական ուժերը,
գ. Մարզի և կազմակերպությունների ընդհանուր և հատուկ հետախուզական ուժերը,
դ. ճառագայթային, քիմիական ու մանրէաբանական իրավիճակի մշտական հսկողություն համակարգի հիմնարկները, որոնք ներառում են մարզային և համայնքային մակարդակները.
15) մարզային մակարդակում ներգրավվում են՝

ա. ՀՀ առողջապահություն և ախարարություն աշխատակազմի պետական հակահամաճարակային Արարատի մարզային տեսչությունը,
բ. ՀՀ առողջապահություն և ախարարություն աշխատակազմի պետական հակահամաճարակային տեսչության Արարատի մարզային փորձագիտական կենտրոնը,
գ. ՀՀ Արարատի մարզի անասնաբուժասանիտարիայի, սննդամթերքի անվտանգության, բուսասանիտարիայի ոլորտի ծառայությունների կենտրոնը,
16) համայնքային մակարդակում ներգրավվում են՝
ա. պետական հիգիենիկ և հակահամաճարակային տեսչության փորձագիտական կենտրոններին և բերատոտրիաները,
բ. Հանրապետական հակահամաճարակային ախտորոշիչ կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն
տարածաշրջանային ստորաբաժանումները,
գ. ՀՀ ՆԳՆ մարզային հիդրոօդերևութաբանական կայանները:

IV. ՓՐԿԱՐԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ԱՅԼ ԱՆՅԵՏԱԶԳԵԼԻ ՎԹԱՐԱՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՂԱԿԱՆ ԱԾԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ԵՎ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ

13. Փրկարարական և այլ անհետաձգելի վթարավերական գնողական աշխատանքներին անցկացման վերաբերյալ որոշման ընդունման, նախապատրաստման և կիրառման կարգը հետևյալն է՝
1) երկրաշարժի գոտու հետախուզական տվյալները հավաքվում և վերլուծվում են Արարատի մարզպետի աշխատանքային խմբում՝
մարզի ծառայությունների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ,
2) վերլուծության արդյունքում որոշվում են՝

ա. Երկրաշարժի հետևանքներին ծավալները,
 բ. փրկարարական աշխատանքներին բնույթը, ծավալը և անցկացման
 հաջորդականությունը,
 գ. ուժեղ ներգործող թուլնավոր նյութեր օգտագործող
 կազմակերպությունների (օբյեկտների) վթարի բնույթը, ծավալները, ինչպես
 նաև գոլնավոր նյութերի հնարավոր ազդեցությունը փրկարարական ուժերի
 գործողությունների վրա,
 դ. Մարզի փրկարարական ուժերի կազմը, Վիճակն ու փրկարարական աշխատանքներին
 կատարման հնարավորությունը և այդ նպատակով մարզի
 վթարավերականգնողական ուժերի ու բնակչության ներգրավման
 անհրաժեշտությունը,
 ե. միջազգային օգնություն կարգով հատկացվող ուժերի ու միջոցների
 օգտագործման անհրաժեշտությունը, քանակը և ներգրավման վայրը,
 զ. տեղանքի բնույթը, ճանապարհների վիճակը, տարվա, օրվա ժամանակն ու
 եղանակը և այդ գործոնների ազդեցությունն ուժերի գործողությունների
 վրա,
 է. աղետի գոտի ուժերի մոլտքի առավել նպատակահարմար ուղղությունները,
 ը. աշխատանքներին կատարման եղանակները և անվտանգությունն ապահովող
 միջոցները.

3) Ելնելով իրադրություն և գնահատման եզրակացություններից՝ Երկրաշարժի
 հետևանքներին վերացման մարզային հանձնաժողովի
 նախագահն ընդունում է որոշում աղետի գոտում որոնողափրկարարական և այլ
 անհետաձգելի աշխատանքներին իրականացման
 վերաբերյալ, ըստ որի աղետի գոտում համարնշվում են՝
 ա. Երկրաշարժի տարածքը և հետևանքները,
 բ. փրկարարական աշխատանքներին իրականացման համար ներգրավվող ուժերն ու
 միջոցները և նրանց խնդիրները,
 գ. աշխատանքներին կատարման անվտանգություն միջոցառումները,
 դ. աղետի գոտում տուժածների և բնակչության տարահանման երթուղիները,
 ե. ներգրավված ուժերի համագործակցության կարգը և գործողություններն
 ապահովող միջոցառումները,
 զ. պահեստային ուժերի և միջոցների կազմն ու տեղաբաշխումը,
 է. փրկարարական աշխատանքներին համակողմանի ապահովման կարգը:
 ը. կառավարման կազմակերպման կարգը:

4) Երկրաշարժի հետևանքներին վերացման մարզային հանձնաժողովի նախագահը
 փրկարարական և այլ անհետաձգելի աշխատանքներին իրականացման նպատակով
 կառավարման տարածքային մարմիններին և փրկարարական ուժերին ղեկավարներին

տալ իս է առաջադրանքներ՝ անձամբ կամ ՄՓՎ-ի միջոցով, բոլոր դեպքերում ՄՓՎ-ի այդ առաջադրանքները ձևակերպում է որպես հրաման կամ կարգադրություն: Փրկարարական ուժերի համար (նաև՝ միջազգային) երկրաշարժի գոտուց դուրս նշանակվում են հավաքման վայրեր, և ապահովվում են արագ ու հարմար ելքեր դեպի աշխատանքային տեղամասեր: Հավաքման վայրերի կոնկրետ տեղերը որոշվում են հետախուզություն չունեցող անտվյալների հիման վրա:

Վ. ՓՐԿԱՐԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ԱՅԼ ԱՆՅԵՏԱԶԳԵԼԻ ՎԹԱՐԱՎԵՐԱԿԱՆ ԳՆՈՂԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

14. Մարզային փրկարարական, վթարավերական գնողական, հասարակական փրկարարական խմբերի և բնակչության բազայի հիման վրա կազմվում է ուժերի խմբավորում, որը նախատեսված է փրկարարական և այլ անհետաձգելի աշխատանքներ իրականացնելու համար: Աղետի գոտում փրկարարական աշխատանքներ իրականացնող ուժերն ու միջոցները կազմված են՝

1) առաջին էջելոնից, որը նախատեսված է իրավիճակը բացահայտելու, գնահատելու, փրկարարական աշխատանքներ սկսելու և հետագայում ժամանող ուժերի ներգրավվումն ապահովելու համար: Ընդգրկում են՝

ա. ՄՓՎ ստորաբաժանումների 2/3-ը (մնացած ուժերը մնում են հիմնական տեղակայման վայրերում՝ ամենօրյա խնդիրներ լուծման համար), բ. Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության տարածքային և Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության մարզային ու մարզի ուժերը.

2) երկրորդ էջելոնից, որը նախատեսված է փրկարարական աշխատանքների ծավալը կտրուկ ընդլայնելու համար: Ընդգրկում է մարզի մշտական պատրաստականության ուժերը՝ մարզի փրկարարական համալիր ջոկատը և վթարավերական գնողական խմբերը.

3) երրորդ էջելոնից կամ պահուստից, որը նախատեսված է անսպասելի ծագող խնդիրներ լուծման համար: Ընդգրկում է երկրորդ էջելոնում չընդգրկված մարզային և համայնքային ուժերը, հասարակական փրկարարական խմբերը և ներգրավված բնակչությանը: Փրկարարական աշխատանքների իրականացման նպատակով ուժերի և միջոցների ստեղծման ժամանակ պահպանվում են նրանց մասնատվելու սկզբունքները՝ գլխավոր խնդրի իրականացման համար, հաշվի առնելով բնակավայրերի ավերվածության աստիճանը և բնակչության թիվը

(խտոՒթյ ունը): Ուժեքի տեղակայման վայրը նտրելիս հաշվի են առնվում հիգիենիկ-համաճարակային իրավիճակը, գերակշռող քամիների ուղղությունը, ճանապարհների առկայությունը երկրաշարժից ավերված գոտիներում (հատվածներում) փրկարարական և այլ անհետաձգելի աշխատանքներ իրականացնելիս՝ ուժեքի և միջոցների կենտրոնացված դեկլարությունն իրագործելու հնարավորությունները, նյութատեխնիկական ապահովումը, ուժեքի և միջոցների ուղարկումն առաջին հերթին խիտբնակեցված հատվածներ՝ փրկարարական և այլ անհետաձգելի աշխատանքներ կատարելու համար:

15. Աշխատանքային տեղամասերի դեկլարները մինչև փրկարարական աշխատանքների սկիզբը կազմակերպում են տվյալ աշխատանքային տեղամասում գործող ուժերի համագործակցությունը՝

1) որոշում են աշխատանքների կատարման կարգը և հաջորդականությունը՝ ըստ կատարման ժամանակի.

2) որոշում են ինժեներական տեխնիկայի օգտագործման կարգը՝ աշխատատար աշխատանքներն իրականացնելու ընթացքում.

3) համաձայնեցնում են ըստ կատարման տեղի և ժամանակի ներգրավված ուժերի գործողությունները;

4) որոշում են կառավարման և կապի կազմակերպման կարգը ստորաբաժանումների և կազմավորումների հրամանատարների միջև.

5) հայտեննելուց այն արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողով՝ լրացուցիչ ուժեր հատկացնելու համար: Փրկարարական աշխատանքների կատարման ընթացքում ճշտում և անընդհատ զբաղվում են համագործակցության հարցերով.

6) տեխնիկայի մոտքը երկրաշարժի գոտին ախտեսվում է՝

ա. առաջինը՝ թրթուրավոր տեխնիկայի մոտքը,

բ. այնուհետև՝ անվավոր մեքենաների մոտքը,

7) դեպի աշխատանքային տեղամասեր փրկարարական ուժերի մոտքն ապահովելու համար նախատեսվում են փրկարարական ուժերի առաջարկումը (մոտքն ադետի գոտի) ապահովող խումբ և սանիտարական դրուժիններ.

8) որպես առանձին միջոցառում՝ փրկարարական ուժերի մոտքի ապահովումը հակահրդեհային ապահովումն է, որն իրականացվում է ՄՓՎ հրշեջ փրկարարական ստորաբաժանումների ուժերով և ներառում է հրդեհների տեղայնացումն ու մարումը, ապահովվում են վառվող ծխապատ և գազերով լցված շինություններից մարդկանց փրկումը և տեղափոխումն անվտանգ վայրեր.

9) փրկարարական ուժերի երկրաշարժի գոտում փրկարարական աշխատանքներ տեղամասեր ժամանումից հետո աշխատանքների տեղամասերի դեկլարները

միջոցներ են ձեռնարկում փլուզված և այրվող շենքերից ու շինություններից մարդկանց փրկելու, առաջին օգնություն և ցուցաբերելու և դաշտային կամ ստացիոնար բուժօգնություններ տեղափոխելու համար:

10) տուժածներին հայտնաբերելու նպատակով՝ փրկարարական կազմավորումների ղեկավարներն աշխատանքային տեղամասեր են ուղարկում որոնման խմբեր, որոնք մանրակրկիտ գննում են փլուզված շենքերը և կառույցները: Տուժածների տեղերը հայտնաբերելու գործընթացում անհրաժեշտ է օգտագործել տեղի բնակչության կողմից ստացված տեղեկատվությունը և բնակչության ուժերն օգտագործել տուժածներին փրկականների տակից դուրս բերելու համար, քանի որ այդ ժամանակ մեծանում է ձեռքի աշխատանքների ծավալը:

16. Ինժեներական ապահովումը միջոցառումների համակարգ է՝ ուղղված բնակչության պաշտպանությանը, փրկարարական ուժերի և միջոցների առաջանցման հիմնական և շրջանցիկ ուղիների ապահովմանը, երկրաշարժի հետևանքով վնասված տարածքներում միջոցների փրկարարական և անհետաձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքների կազմակերպմանն ու իրականացմանը: Մարզի երկրաշարժի հետևանքների վերացման աշխատանքների ինժեներական ապահովման խնդիրներն են՝

1) ինժեներական հետախուզության կազմակերպումը, արդյունքների վերլուծումը և գնահատումը, անհրաժեշտ փրկարարական ու վթարավերականգնողական աշխատանքների կազմակերպումը և իրականացումը,

2) փողոցների, ճանապարհների անցանելիության ապահովման միջոցառումների իրականացումը.

3) բնակչությանը տեղափոխելու, տարահանման ուղիների անցանելիության ապահովումը.

4) փրկարարական ուժերի՝ վնասված օջախներին մոտեցման ապահովումը.

5) կառավարման կետերի նախապատրաստումը և համապատասխան գույքով հագեցումը.

6) փրկարարական աշխատանքների տեղամասերի լուսավորության ապահովումը գիշերային ժամանակ.

7) վնասված կամ ուրջներին ուսումնասիրությանը և գետնանցումներին ապահովումը.

8) բնակչության տարահանման կետերի նախապատրաստումը.

9) տուժած բնակչության՝ ժամանակավոր կացարաններով, գիշերային լուսավորությանը ամբռնող կենսաապահովման անհրաժեշտ միջոցներով ապահովումը.

10) բնակչության՝ խմելու ջրով ապահովումը.

11) Երկրաշարժի հետևանքների վերացման ինժեներական ապահովումն իրականացվում է մարզի տարածքի շինարարական կազմակերպությունների (անկախ սեփականություն ձևից) ու ժերով և միջոցներով: Տուժած բնակչության՝ անվտանգ տարածքներ տարահանումը տեխնիկայի միջոցով հաշվարկն իրականացվում է՝ ելնելով իրավիճակից և երթուղիների անցանելիությունից՝ համաձայն Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011 թվականի օգոստոսի 18-ի «Վտանգավոր տարածքից բնակչության տարահանման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 1180 նորոշման: ՄՓՎ-ը համակարգում է ինժեներական աշխատանքները, որոնք առնչվում են ինժեներական ապահովման խնդիրներին և վերահսկում են դրանց իրականացման ընթացքը՝ ըստ կատարման ժամկետների:

17. Բժշկական ապահովումն իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության մարզային բժշկական ծառայությունը: Ուժեղ երկրաշարժի ծագման դեպքում, որը կարող է հանգեցնել 5400 մարդկանց սանիտարական կորստի, շարքից դուրս հանել առողջապահական հիմնարկների՝ ինչպես նաև շենքերը, այնպես էլ՝ բուժանձնակազմին, տուժածների բժշկական ապահովման համար կներգրավվեն մարզային բժշկական ուժերը: Երկրաշարժից տուժածների հիմնական զանգվածը բժշկական օգնություն ստանալուց հետո կտարահանվի անվտանգ տարածքներ: Տարահանման միջոցառումների տրանսպորտային ապահովումը սանիտարական տրանսպորտով իրականացվում է ծառայության կողմից, այլ տրանսպորտային միջոցներով՝ տրանսպորտի և կապի ծառայությունների կողմից: Փրկարարական կազմավորումների բժշկական ապահովումը կիրականացվի երկրաշարժից տուժածներին բժշկական օգնություն ցուցաբերող բրիգադների ու ժերով:

18. Հասարակական անվտանգության ապահովումն ընդգրկում է կազմակերպչական և ռեժիմային միջոցառումների համալիր, որն ուղղված է ուժեղ երկրաշարժի դեպքում դեպքում գործողությունների հաջող իրականացմանը: Հասարակական անվտանգության ապահովումը կազմակերպվում է քաղաքներում և այլ բնակավայրերում, բնակչության տարահանման գոտիներում հասարակական կարգի պահպանության, փրկարար ուժերի մուտքի և տարահանման երթուղիներում ճանապարհային երթևեկության անվտանգության միջոցառումների իրականացման նպատակով, ինչպես նաև՝ աղետի ժամանակ բնակչության կորուստների հաշվառման համար: Հասարակական կարգի ապահովումն իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության առընթեր մարզային ոստիկանությունը՝ համապատասխան պլանով, որն անմիջապես դրվում է գործողության մեջ: Ծագող լրացուցիչ հարցերը լուծվում են՝ համաձայն ՄՓՎ և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության

առընթեր մարզային ոստիկանության միջև փոխգործողության նկատմամբ պլանի: Ուժեղ երկրաշարժի դեպքում, միջոցառումների իրականացման շահերից ելնելով, զինվորական հրամանատարության մարմինների հետ կազմակերպվում է սերտ համագործակցություն՝ հասարակական կարգի պահպանության, պարետային ծառայության, ինչպես նաև փրկարարական աշխատանքների կազմակերպման հարցերով:

19. Նյութատեխնիկական և սննդամթերքի ապահովումը ներառում է աղետի գոտու տուժած բնակչության և փրկարարական ուժերի կենսաապահովման համար սննդի և առաջին անհրաժեշտության միջոցների ժամանակին տեղափոխումը և բաշխումը: Ուժեղ երկրաշարժից հետո սննդի և առաջին անհրաժեշտության միջոցների ֆինանսավորումը կատարվում է Հայաստանի Հանրապետության պահուստային ֆոնդից: Նշված արժեքները պահեստավորում և տեղափոխում է ֆինանսատնտեսագիտական և սոցիալական զարգացման մարզային վարչությունը: Պետական, հասարակական փրկարարական կազմավորումների կենսաապահովումն իրականացնում են պետական, հասարակական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, իսկ Արարատի մարզային փրկարարական վարչության ստորաբաժանումների փրկարարական ուժերի կենսաապահովումը՝ Արարատի ՄՓՎ: Նյութատեխնիկական միջոցներով և սննդամթերքով ապահովման միջոցառումներն իրականացնում են Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների մարզային հանձնաժողովի կողմից ստեղծված հատուկ աշխատանքային խմբերը, որոնց աշխատանքները համակարգում է ՄՓՎ: Աշխատանքային խմբերն իրականացնում են՝ նախապատրաստում և ճշտում ռեզերվի նյութատեխնիկական միջոցները, պատրաստում համապատասխան բացթողման ցուցակագրեր, ճշտում փրկարարական ուժերի անձնակազմի թիվը և վերահսկվարկում են նրանց համար պահանջվող նյութատեխնիկական միջոցների հաշվարկները, իրականացնում աղետի գոտի մեկնող փրկարարական ուժերի նյութատեխնիկական միջոցների բացթողումը, ըստ աղետի գոտու բնակավայրերի նյութատեխնիկական միջոցների՝ պահանջարկ են ներկայացնում Հայաստանի Հանրապետության Էկոնոմիկայի նախարարության և կազմակերպում են անհրաժեշտ միջոցների բարձման, տեղափոխման և բաշխման գործընթացները՝ ըստ բնակավայրերի:

20. Տրանսպորտային ապահովումն իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարության տարածքային բաժինները, ինչի համար անհրաժեշտ են հետևյալ տրանսպորտային միջոցները՝
1) մարդատարավտոմեքենաներ (ավտոբուսներ, միկրոավտոբուսներ), որոնք նախատեսված են փրկարարական կազմավորումներ, համապատասխան մասնագետների խմբեր, միջազգային փրկարարական ուժեր և այլ տեղափոխելու,

ինչպես նաև անհրաժեշտություն դեպքում աղետի գոտի փոքրածավալ նյութատեխնիկական միջոցներ տեղափոխելու, իսկ աղետի գոտուց տուժած բնակչությանը տարահանելու համար .

2) բեռնատար ավտոմեքենաներ, որոնք նախատեսված են նյութատեխնիկական, ինչպես նաև առաջին անհրաժեշտություն միջոցներ (սննդամթերք, հագուստ և հանդերձանք, վրաններ, անկողնային պարագաներ, ջեռուցման սարքեր, դեղամիջոցներ, տնտեսական իրեր և այլն) աղետի գոտի տեղափոխելու համար .

3) բեռնատար (նավթատար) և ջրատար ավտոմեքենաներ, որոնք նախատեսված են վառելիք և ջրուղի աղետի գոտի տեղափոխելու, ինչպես նաև գործող տրանսպորտային միջոցների և ցավորումն ապահովելու համար .

4) ինժեներական (շինարարական) և հատուկ տեխնիկա, որը նախատեսված է աղետի գոտու միջամապատասխան աշխատանքներ իրականացնելու համար .

5) Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարության տարածքային, ինչպես նաև այլ մարմինների կողմից հատկացվող տրանսպորտային միջոցները վառելիքաքսուքային նյութերով ապահովվում են մինչև հավաքակայան դրանք ներկայացնող մարմինների հաշվին, այնուհետև՝ կենտրոնացված կարգով երթուղու վրա և փրկարարական աշխատանքների տեղամասերում ծավալված և ցավորման կայաններում: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ աղետի գոտում աշխատանքներ իրականացնելու համար անհրաժեշտ են մեծ թվով տրանսպորտային միջոցներ, որոնք հատկացվում են Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարության տարածքային բաժնի կողմից, ՄՓՎ այդ ծառայության հետ մշակում է համագործակցության պլան: Երկրաշարժի առաջացման մասին ահազանգ ստանալուց հետո տրանսպորտի և կապի ծառայությունը 1-3.5 ժամվա ընթացքում կազմակերպում է համապատասխան թվով և տեսակի տրանսպորտային միջոցների պատրաստականությունը: Մեքենաների վարորդներին համար դուրս են գրվում ուղերթային թերթիկներ և աղետի գոտի մուտք գործելու համար անցագրեր, իսկ շարասյունների ավագներին տրվում են վարձված միջոցներին վերաբերող համապատասխան փաստաթղթեր: Կազմակերպվում են շարժական և ցավորման կետերի աշխատանքները, ստեղծվում են շարժական ավտովերանորոգման կետեր, որոնք հագեցվում են համապատասխան պահեստամասերով և սարքերով: Նշված շարժական ավտովերանորոգման կետերը կտեղաբաշխվեն և ցավորման կետերի մոտակայքում՝ տեղեկություններ ստանալով և ցավորվող կամ ընթացող մեքենաների վարորդներին, և անհրաժեշտություն դեպքում կմեկնեն դեպքի վայր:

21. Երկրաշարժի գոտու և մարզի սեյսմիկ իրավիճակի հսկողությունը և իրավիճակի մասին տեղեկությունն ապահովում է ՆԳՆ «Սեյսմիկ պաշտպանություն ան ազգային ծառայություն» գործակալությունը (այսուհետ՝ գործակալություն): Այդ նպատակով գործակալությունը՝

2) հսկողություն տակ է վերցնում երկրաշարժի գոտու և մարզի տարածքի ընթացիկ սեյսմիկ իրավիճակը, ավերածություններին բնույթն ու մասշտաբները, բնակչության հոգեբանական վիճակը և պարբերաբար (օրական մեկ անգամ) տեղեկություններ է ներկայացնում երկրաշարժի հետևանքների վերացման մարզային հանձնաժողովին և ՄՓՎ-ին .

22. Տեղեկատվական ապահովումը ներառում է՝

1) Երկրաշարժի մասին առաջին հաղորդագրությունը զանգվածային լրատվամիջոցներին (այսուհետ՝ ՉԼՄ) տրամադրում է ՆԳՆ «Սեյսմիկ պաշտպանություն ազգային ծառայություն» գործակալությունը: Հանրային իրազեկմանն ուղղված հետազագործ ընթացքներն ապահովում է Միջգերատեսչական միացյալ լրատվական կենտրոնը (այսուհետ՝ ՄՄԼԿ), որն աղետի դեպքում կազմակերպվող, շահագրգիռ տարբեր գերատեսչություններին և կազմակերպություններին ներկայացուցիչներից կազմված խումբ է: ՄՄԼԿ-ն գործում է որպես միջնորդ իշխանություններին և հասարակություն միջև, հետևում է իրադարձություններին ընթացքին, անընդհատ կապի մեջ է ՃԿԿ-ի և աղետի հետևանքների վերացման գործում ներգրավված մարմիններին հետ:

2) Երկրաշարժի վերաբերյալ որևէ հրատապ հաղորդագրության դեպքում կազմվում է բնակչության վարքականոսների մասին հաղորդագրություն, որը փոխանցվում է «Բիլայն», «ՎիվաՄեյլ ՄՏՄ» և «Օրանժ» բջջային կապի օպերատորներին (և մարզային կապի հանգույցներին)՝ բաժանորդներին SMS հաղորդագրություններ ուղարկելու համար: Այս հաղորդագրությունները տրվում են նաև տեղական հեռարձակման հանգույցներով: Անհրաժեշտության դեպքում Հայաստանի հանրային հեռուստատեսությունը և Հայաստանի հանրային ռադիոյով «Հատուկ թողարկում» խորագրի ներքո պարբերաբար հեռարձակվում է տեղեկատվություն բնակչության վարքականոսների, իրավիճակի, հետագա հնարավոր զարգացումների և իրականացվելիք միջոցառումների մասին .

3) ՄՄԼԿ-ն կազմակերպում է աղետի ընթացքը լուսաբանող մամուլի ասուլիս՝ շահագրգիռ պետական կառավարման մարմինների, կազմակերպություններին ներկայացուցիչների մասնակցությամբ, ինչպես նաև հարցազրույցներ լիազոր մարմնի մամուլո խոսնակի, լիազոր մարմնի պաշտոնյաների հետ: Համակարգում է ՉԼՄ-ն երի աշխատանքը, վերջիններիս ապահովում անհրաժեշտ

տեղեկատվությունը, պատասխանում հասարակության հարցերին, ամփոփում և բնակչությանը տեղեկատվություն ներկայացնում կառավարման մարմիններին գնահատականներին, որոշումներին ու ձեռնարկվող քայլերին մասին, հետևում դրսի աղբյուրներին և ներթափանցող տեղեկատվությանը, կազմակերպում ՉԼՄ-ների ներկայացուցիչների տեղափոխումը, համակարգում աղետի գոտում ճեպագրող ցանցերի կազմակերպման աշխատանքները:

4) ՄՄԼԿ-ն իրականացնում է շուրջօրյա օպերատիվ աշխատանք՝ համակարգելով պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների կողմից ստացված օպերատիվ տեղեկատվության ճշգրտման, մշակման, ամփոփման ու լրատվամիջոցներին պարբերաբար տրամադրելու գործընթացը:

23. Բնակչության կենսաապահովման, տուժածներին օգնություն ցուցաբերելու, փրկարարական աշխատանքների կազմակերպման համար և այդ նպատակով պարենային, բժշկական ու նյութական պաշարներին նպատակային օգտագործման կարգն է՝

1) Երկրաշարժի ժամանակ լուծվում են բնակչության կենսաապահովման հիմնական խնդիրները՝ բնակչության կյանքին, առողջությանը, աշխատունակությանը և ֆիզիոլոգիական պահանջների ապահովմանն ու պահպանմանը վերաբերող: Բնակչության պաշտպանության միջոցառումների իրականացման նյութատեխնիկական ապահովումը և ֆինանսավորումն իրականացվում են Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի միջոցների հաշվին: Այդ նպատակներին ծառայում են նաև առկա և ստեղծվող (ստացվող) նյութական պաշարներն ու մարդային, համայնքների, կազմակերպությունների ու մարդասիրական օգնության միջոցները:

2) արտակարգ իրավիճակների համար անհրաժեշտ նյութական պաշարների ու միջոցների ցանկը և ծավալները որոշում են ըստ չափաքանակների, տուժած բնակչության թվի հիման վրա և արտակարգ իրավիճակների դասակարգմանը համապատասխան:

3) նյութական պաշարները և միջոցները պետք է օգտագործվեն առաջնահերթ՝ հետևյալ միջոցառումների իրականացման համար՝ վթարափրկարարական, մարդկանց կյանքի և առողջության անմիջական վտանգի վերացման աշխատանքների, տուժած բնակչության համար ժամանակավոր կացարանների ու սննդի կետերի ծավալման և դրանց գործունեության ապահովման, միանվագ նյութական օգնության ցուցաբերման և այլն:

4) տուժած բնակչության սոցիալական և կենսաապահովման, այդ թվում՝ անօթևան մնացած բնակչության՝ ժամանակավոր կացարաններով ապահովման

կազմակերպիչն ու պատասխանատունն Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունն է՝ մարզի ու ժեռով, իսկ աջակցող ստորաբաժանումները՝ Հայաստանի Հանրապետության առաջապահությունն ախարարությունն տարածքային, Հայաստանի Հանրապետության էկոնոմիկայի նախարարությունն տարածքային, Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսությունն ախարարությունն տարածքային, Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարությունն տարածքային, Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարությունն տարածքային, Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարությունն տարածքային, Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի տարածքային և Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունն առընթեր Հայաստանի Հանրապետության մարզային ոստիկանությունը:

6) երկրաշարժի դեպքում նյութական պաշարների և միջոցների առաջնահերթ օգտագործման կանոնները սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների մարզային հանձնաժողովը:

7) փրկարարական աշխատանքների և կենսաապահովման տարրերով բնակչության ապահովման ավարտից հետո կազմվում է իրականացված միջոցառումների ընթացքում օգտագործված նյութական պաշարների ու միջոցների մասին հաշվետվություն, որի հիման վրա՝ սահմանված կարգով լրացվում են պաշարներն ու միջոցները:

VI. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓՐԿԱՐԱՐՈՒԺԵՐԻ ԵՎ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ,

ՍՏԱՑՄԱՆ ՈՒ ԲԱՇԽՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

24. Միջազգային փրկարար ու ժեռի և օգնությունն ընդունման, ստացման ու բաշխման միջոցառումները բաղկացած են՝

1) մարդասիրական օգնությունն ընդունումից:

2) մարդասիրական օգնությունն բաշխումից:

25. Մարդասիրական օգնությունն տրվում է արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողովի կողմից՝ Մարզի արտակարգ իրավիճակների հանձնաժողովի ներկայացրած հայտերի հիման վրա, որոնք կազմվում են նախօրոք մշակված նորմերի հիման վրա՝ հաշվի առնելով կոնկրետ աղետի դեպքում տուժած բնակչության հետ կապված առանձնահատակությունները:

26. Միջազգային մարդասիրական օգնությունը տրվում է միջազգային կազմակերպություններին, առանձին պետություններին և առանձին անհատներին կողմից:

27. Միջազգային մարդասիրական օգնությունը կարող է լինել հրատապ միանվագ օգնության ձևով և երկարաժամկետ ծրագրային ձևով: Հրատապ միանվագ մարդասիրական օգնությունը ստացվում է Հանրապետությունում նման դեպքերում ստեղծվող հատուկ հանձնաժողովների կողմից և բաշխվում է ՀՀ Արարատի մարզպետի աշխատակազմի կամ տեղական ինքնակառավարման մարմիններին միջոցով: Մարդասիրական օգնության ընդունման և բաշխման գործողություններն իրականացվում են համապատասխան հայտերի հիման վրա:

28. Միջազգային մարդասիրական օգնության ստացման օպերատիվությունն ապահովելու նպատակով այն նախօրոք պլանավորվում է՝

1) տուժածների համար սննդի, առաջին անհրաժեշտությունների, առարկաների, վառելիքի նորմեր՝ 10օրվա համար.

2) դեղորայքի և բժշկական սարքերի համար.

3) ժամանակավոր կացարանների համար:

29. Մարդասիրական օգնության ստացման և բաշխման կարգն է՝

1) արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողովի խմբերի կողմից մարդասիրական օգնությունը աղետի գոտում կենտրոնացված ձևով հանձնվում է մարզային կամ համայնքային արտակարգ իրավիճակների համաժողովներին կից ստեղծված մարդասիրական օգնության բաշխման խմբերին, որոնց ղեկավարում է ՀՀ ՆԳՆ ՓԾ Արարատի մարզային փրկարարական վարչությունների կայացրած ընդհանուր շրջանակներին հիմնված, մարդասիրական օգնությունը բաշխում են բնակչությանը.

2) միջազգային մարդասիրական օգնությունը հաշվառվում է ՀՀ ՆԳՆ ՓԾ Արարատի մարզային փրկարարական վարչության կողմից:

30. Միջազգային փրկարարական ուժերի ժամանման և փրկարարական աշխատանքների կազմակերպման կարգը հետևյալն է՝

1) միջազգային ուժերին երգրավում են իրականացվում է համաձայն հայտի, որը Մարզի արտակարգ իրավիճակների հանձնաժողովը ներկայացնում է Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողովին,

2) միջազգային փրկարարական խմբերի գործողությունները համակարգում է միջազգային փորձագետներին կողմից հիմնված շտաբը, իսկ անմիջական ղեկավարումն աշխատանքային տեղամասերում իրականացնում է աշխատանքային տեղամասի ղեկավարը:

ՄՈՊԼԱՆԻ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒՄԸ ԵՎ ՃՇԳՐՏՈՒՄԸ

31. Պլանի ճշգրտման գործընթացը համակարգում է Արարատի ՄՓՎ:

32. Վթարափրկարարական աշխատանքների պլանավորման կատարելագործումը պետք է նպատակառնդված ձևով իրականացվի գնահատման մեթոդների, միջոցների և անհրաժեշտ բավարար պայմանների ճշգրտման ու անվտանգության բարձրացման կարգավորման, վերլուծական, իրավական, տնտեսական և կազմակերպչական հիմքերի մշակման հաշվին:

33. Կատարելագործման բազային հիմքեր պետք է ծառայեն հետևյալ աղբյուրները՝

1) բնակչության պաշտպանության մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենքները և ենթաօրենսդրական ակտերը.

2) համագործակցության մասնակից պետությունների համատեղ հետազոտությունների միջպետական ծրագրերը.

3) երկրաշարժերի թեմայով անցկացվող շտաբային հրամանատարաշտաբային ուսումնավարժությունների արդյունքները.

4) տեղեկատվական տվյալների բազայի լրամշակումը, նոր հայտնաբերված վտանգավոր գործընթացների, շենքերի և իննությունների (այդ թվում՝ նաև նոր կառուցվող), կենսապահովման գծերի վիճակի տեխնիկական պլանային գերատեսչական գնահատումը:

Ստորագրող

ԱՐԹՈՒՐ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

3414870525

ԳԼԽԱՎՈՐ ԶԱՐՏՈՒՂԱՐ՝

2025-09-02 15:39:44 GMT+4
Հավաստված է ԷԿԵՆԳ-ի կողմից

Ա.ՄԿՐՏՉՅԱՆ

հավելված 3

ՀՀ Արարատի մարզպետի

01.08.2012թ թիվ 49 որոշման

Հավելված 3

ՀՀ Արարատի մարզպետի

2025թ թիվ որոշման

ԱՂՅՈՒՍԱԿ

**ՈՒԺԵՂԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՀԵՏԵՎԱՆՔՈՎ ՀԻԴՐՈՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐԻ
ՊԱՏՎԱՐՆԵՐԻ ՓԼՈՒԶՄԱՆ ԴԵՊՅՈՒՄ ՀԱՐԱՎՈՐ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ**

ՀՀ ը/կ	Ջրամբարների անվանումը	Ավագանային կառավարման արածքի անվանումը	Շահագործման հանձնման տարին	Ջրածածկման գոտու մագնիսական ալիքը, (բնակչության թիվը, Ջրածածկման սկիզբի զբաղվածությունը, բնակավայրի տարածքի չորածածկվող մաս)	Պատվարի		Ջրամբարների ծավալները			Ջրի հայելու մակերեսը (հա)
					բարձրությունը (մ)	տիպը	Ընդհանուր մլն	Օգտակար մլն	Մեռյալ մլն	
							մ3	մ3	մ3	

				ը -%)						
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1	Ազատ ի ջրամ բար	Արարատ յան	1976թ .	1 բ .Գ ե տ ա զ ա տ 2309 2 բ .Դ ե դ ձ ու տ 1181 3 բ .Մ ր գ ա ն ու շ 1317 4 բ .Լ ա ն ջ ա զ ա տ 1802 5 բ .Վ ար դ ա շ ե ն 574 6 բ .Դ ի տ ա կ 761 7 բ .Բ ե ր դ ի կ 1055 8 բ .Ա բ ո վ յ ա ն 1734 9 բ .Ա ր և շ ա տ 2651 10 բ .Դ վ ի ն 3479 11 բ .Հ ն ա բ ե ր դ 781 12 բ .Զ ր ա հ ո վ ի տ 1459 13 բ .Ա յ գ ե ս տ ա ն 3229 14 բ .Կ ա ն ա չ ու տ 1458 15 բ .Դ ալ ար 3184 16 բ .Մ ր գ ա վ ա ն 2703 17 բ .Ո ս տ ա ն 3840 18 բ .Ռ ա ն չ պ ար 1647 19 բ .Ն ո ր ա մ ար գ 2794 20 բ .Ա ր և ա բ ու յ ր 1480 21 բ .Հ ո վ տ ա շ ե ն 1375 22 բ .Մ ր գ ա վ ե տ 2703 23 բ .Մ խ չ յ ա ն 5510 24 բ .Ն շ ա վ ա ն 2272 25 բ .Ա ր ա ք ս ա վ ա ն 929 26 բ .Մ ա ս ի ս 1935 27 բ .Բ յ ու ր ա վ ա ն 1611 28 բ .Դ ի մ ի տ ր ո վ 1807 29 բ .Բ ու ր ա ս տ ա ն 2490	78մ	Կ առ ու ց վ ած Է խճ ա- կ ո պ ի ճ ա յ ի ն գ ր ու ն տ ն ե ր ի ց ա վ ա զ ա- կ ա վ ա յ ի ն մ ի ջ ու կ ո վ	70	60,8	9.2	285 հ ա

				30 բ .Ա գ ա տ ա վ ա ն 3619 31 բ .Բ ա դ ռ ա մ յ ա ն 1974 32 բ .Բ ե ռ ք ա ն ու շ 2174 33 ք .Ա թ տ ա շ ա տ 30818						
2	Չ ա ն գ ա կ ա տ ա ն ջ ը ա մ բ ա թ	Չ ա ն գ ա կ ա տ ու ն	1988թ .	բ .Չ ա ն գ ա կ ա տ ու ն 1192	40մ	Հ ո ղ ա յ ի ն	2.0	1,8	0,2	13.5

Ստորագրող
ԱՐԹՈՒՐ ՄԿՐՏՉՅԱՆ
3414870525

ԳԼԽԱՎՈՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ՝

2025-09-02 15:48:20 GMT+4
Հավաստված է էԿԵՆԳ-ի կողմից

Ա.ՄԿՐՏՉՅԱՆ

հավելված 1

ՀՀ Արարատի մարզպետի

01.08.2012թ թիվ 49 որոշման

Հավելված 1

ՀՀ Արարատի մարզպետի

2025թ . թիվ   որոշման

ՊԼ ան

ՈՒԺԵՂԵՐԿՐԱԶԱՐԺԻ ԴԵՊՔՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ

Լ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

1. Ուժեղ երկրաշարժի դեպքում Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի բնակչության պաշտպանության կազմակերպման պլանով (այսուհետ՝ պլան) սահմանվում են մարզի տարածքում ուժեղ երկրաշարժի դեպքում բնակչության պաշտպանության միջոցառումների իրականացման ժամանակ պետական կառավարման տարածքային և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպության և փրկարար ուժերի խնդիրները, գործողություններն ու դրանց իրականացման կարգը:

2. Պլանում օգտագործված հիմնական հասկացություններն են՝

- 1) **ուժեղ երկրաշարժ**՝ երկրաշարժ, որի ուժն ըստմազնիտովի՝ 5,5-ից բարձր է.
- 2) **բնակչության պաշտպանություն**՝ արտակարգ իրավիճակներում մարդկանց կյանքի և առողջության պաշտպանություն, ինչպես նաև քաղաքացիների, պետության և այլ սեփականատերերի ունեցվածքի պահպանությունն պատակով իրավական, կազմակերպչական և ինժեներատեխնիկական միջոցառումներ.

- 3) **ս եյ ս մ ա շ ր ջ ա ն ց ու մ`** տարածք ու մ հ ն ա ր ա վ ո թ ր առ ա վ ել ա գ ու յ ն ս եյ ս մ ի կ վ տ ա ն գ ի տարածք այ ի ն բ ա շ խ մ ա ն ք ա ր տ ե գ ա գ թ ու մ .
- 4) **շ ե ն ք ե թ ի և շ ի ն ու թ յ ու ն ն ե թ ի խոցելի ու թ յ ա ն գ ն ա հ ա տ ու մ`** շ ե ն ք ե թ ի և շ ի ն ու թ յ ու ն ն ե թ ի վ ա ր ք ի կ ա ն խ ա տ ե ս ու մ ու ժ ե ղ երկրաշարժի դեպք ու մ .
- 5) **փրկարար ու ժ ե թ`** փրկարարական աշխատանքներ կատարել ու համար նախատեսված համապատասխան տեխնիկական հագեցված ու թ յ ա մ բ , մ ա ս ն ա գ ի տ ա ց վ ա ծ փրկարարներին ց բ աղ կ ա ց ա ծ կ ա գ մ ա վ ո թ թ ու մ ն ե թ .
- 6) **հատուկ , կարևորագույն նշանակություն ունեցող օբյեկտներ`** պետական և ռազմավարական նշանակություն ունեցող , բարձր վտանգավորություն ունեցող ու բնակչության կենսագործունեությունն ապահովող օբյեկտներ .
- 7) **աղետի գոտի`** արտակարգ իրավիճակներին հետևանքով տուժած տարածք (բնակավայր , օբյեկտ) կամ տարածքի մի մաս .
- 8) **փրկարարական աշխատանքներ`** մարդկանց , նյութական և մշակութային արժեքներին փրկություն նպատակով իրականացվող միջոցառումներին համալիր .
- 9) **անհետձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքներ`** առաջնահերթ աշխատանքներ` ուղղված մարդկանց կյանքին և առողջությանն սպառնացող այնպիսի գործոններին ազդեցություն վտանգի վերացմանը , որոնք խոչընդոտում են մարդկանց որոնել ու ն և փրկել ու ն , ինչպես նաև շ ե ն ք ե թ ի , շ ի ն ու թ յ ու ն ն ե թ ի ա մ ր ա ց մ ա ն ը կ ա մ փ լ ու գ մ ա ն ը , հեղուկ վառելիքի , գազի , էլեկտրաէներգիայի և ջրի աղբյուրների վթարային անջատմանը , բնակչության ու փրկարարներին կենսաապահովման առաջնահերթ օբյեկտներին ժամանակավոր սխեմաներով վերականգնմանը , վերանորոգմանը և տարածքի սանիտարական մաքրմանը .
- 10) **տարահանում`** վտանգավոր տարածքից անվտանգ տարածք` մարդկանց , կենդանիներին և նյութական արժեքներին ժամանակավոր տեղափոխում ու տեղաբաշխում .
- 11) **տարահանման հանձնաժողով`** համապատասխան ղեկավարի որոշմամբ ստեղծված աշխատանքային խումբ , որը կազմակերպում ու ղեկավարում է տվյալ տարածքի բնակչության և կազմակերպություններին տարահանման միջոցառումները .
- 12) **վտանգավոր տարածք`** տեղանք կամ առանձին բնակավայր , օբյեկտ , որտեղ արտակարգ իրավիճակի հետևանքով առաջացել կամ կարող են առաջանալ մարդկանց կյանքի , առողջության և բնականոն կենսագործունեության վրա բացասաբար ազդող գործոններ :
3. Պլանի իրավական հիմքերն են` Հայաստանի Հանրապետության օրենքները , Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշումները և այլ իրավական ակտեր`

- 1) «Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքը,
  - 2) «Սեյսմիկ պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքը,
  - 3) «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքը,
  - 4) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011թ. օգոստոսի 18-ի «Վտանգավոր տարածքից բնակչության տարահանման կարգը սահմանելու մասին» N1180-Ն որոշումը,
  - 5) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2017թ. ապրիլի 6-ի «Հայաստանի Հանրապետության տարածքում արտակարգ իրավիճակներին առաջացման կամ դրա սպառնալիքի, Հայաստանի Հանրապետության վրա զինված հարձակման, դրան միջակայան վտանգի առկայության կամ պատերազմի այն տարարելու դեպքում ուժազմական դրության պայմաններում պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների, բնակչության ազդարարման և իրազեկման կարգը սահմանելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության միջարք որոշումներ ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N346-Ն որոշումը,
  - 6) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2004թ. հոկտեմբերի 29-ի «Կառավարման մարմինների և բնակչության իրազեկման կարգը սահմանելու մասին» N1494-Ն որոշումը,
  - 7) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2004թ. հունիսի 29-ի «Ճանաչալիքային, քիմիական և մանրէաբանական իրավիճակի մշտական հսկողության համակարգի ստեղծման և գործունեության ապահովման կարգը սահմանելու մասին» N1064-Ն որոշումը,
  - 8) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2010թ. հունիսի 24-ի «Տարահանված բնակչության տեղաբաշխման վայրերում կենսապահովման կարգը հաստատելու մասին» N824-Ն որոշումը,
4. Պլանում ներգրավվում են Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի հետևյալ պետական կառավարման տարածքային և տեղական ինքնակառավարման մարմինները՝
- 1) Հայաստանի Հանրապետության ՆԳՆՓԾ Արարատի մարզային փրկարարական վարչությունը,
  - 2) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետարանը.
  - 3) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի տեղական ինքնակառավարման մարմինները,
  - 4) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետարանի աշխատակազմի գյուղատնտեսության և բնապահպանության վարչությունը.

- 5) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետարանի աշխատակազմի քաղաքաշինության վարչությունը .
- 6) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետարանի աշխատակազմի առողջապահության և սոցիալական ապահովության վարչություն ,
- 7) Հայաստանի Հանրապետության Ռստիկանության Արարատի մարզային վարչություն .
- 8) Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ծառայության Արարատի մարզային վարչություն :

5. Արարատի մարզի տարածքում ուժեղ երկրաշարժի և դրա անմիջական սպառնալիքի դեպքում բնակչության պաշտպանության միջոցառումներին իրականացման ժամանակ կառավարման տարածքային մարմիններին գործառնելու թնեքնեն՝

1) ՄՓՎ գործառնելու թնեքնեն՝

ա. Մարզպետին պլաննամբողջությամբ կամ մասամբ գործողության մեջ դնելու վերաբերյալ առաջարկություններ կայացնելը ,

բ. պլանով նախատեսված միջոցառումներին իրականացման կազմակերպումը ,

գ. փրկարարական և այլ անհետաձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքներին կազմակերպումը , համակարգումը և իրականացումը ,

դ. իրենթակայության ստորաբաժանումներին կայուն գործունեության կազմակերպումը ,

ե. բնակչության և կառավարման տարածքային մարմիններին ազդարարումը և իրազեկումը ,

զ. կառավարման , կապի և ազդարարման համակարգերի նախապատրաստման և գործունեության աշխատանքներին կազմակերպումը ,

է. երկրաշարժից տուժած տարածքի հետախուզության կազմակերպումը և համակարգումը ,

ը. պլանում ներգրավված մարմիններին հետ համագործակցության իրականացումը՝ բնակչության պաշտպանության միջոցառումներին կազմակերպման և կատարման համար ,

թ. բնակչության պաշտպանության հարցերով պետական ու տեղական ինքնակառավարման մարմիններին , կազմակերպություններին գործունեության համակարգումը ,

ժ. երկրաշարժի հետևանքով տուժածներին օգնություն ցուցաբերելու նպատակով ֆինանսական , պարենային , բժշկական և այլ

նյութական պաշարներին, ֆոնդերին նախապես ստեղծման համար առաջարկություններին մշակումը և դրանք Մարզպետին ներկայացնելը, ժաբնակչության պաշտպանության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության մեջ սահմանված այլ լիազորություններին իրականացումը,

2) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետի աշխատակազմի գործառնություններն են՝

ա. ուժեղ երկրաշարժի դեպքում գործողություններին ու տարահանման պլաններին ճշգրտումը և պլաններով նախատեսված միջոցառումներին կատարումը, բ. պետական հանրապետական պլաններով և ծրագրերով նախատեսված բնակչության պաշտպանության միջոցառումներին իրականացումը,

գ. տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, կազմակերպություններին և բնակչության ներգրավվումը բնակչության

պաշտպանության միջոցառումներին իրականացման գործում, դ.մարզի բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքներին տարահանումը,

ե. կառավարման, կապի և ազդարարման համակարգերին նախապատրաստման ու գործունեության աշխատանքներին կազմակերպումը,

զ. Արարատի մարզպետի աշխատակազմի և Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության հետ համատեղ մայրուղիներին և ճանապարհներին օգտագործման կարգի ճշտումը,

է. տարահանման և ընդունման հանձնաժողովներին գործունեության նախապատրաստումը,

ը. բնակչության պաշտպանության միջոցառումներին համար նախատեսված տրանսպորտային միջոցներին նախապատրաստումը,

թ. բնակչության պաշտպանության հետախուզական, ճանապարհային, քիմիական ու մանրէաբանական իրավիճակի մշտական

հսկողություն համակարգի կազմակերպություններին նախապատրաստումը,

ժ. բնակչության զանգվածային պատվաստման նախապատրաստումը՝

համաճարակաբանական մարմիններին ցուցումներին

համապատասխան,

ժա. հատուկ, կարևորագույն նշանակություն ունեցող օբյեկտներին պահպանության ուժեղացման նախապատրաստումը,

ժբ. կազմակերպություններում հակահերդեհային միջոցառումներին նախապատրաստումը,

ժգ. գյուղատնտեսական կենդանիներին և բույսերին պահպանության միջոցառումներին ժամանակացույցներին ճշգրտումը,

ժդ. արտակարգ իրավիճակներին պայմաններում մարզի բնակչության վարվելակերպի, բնակչության կողմից անհատական

պաշտպանությունն անպարզագույն միջոցների պատրաստման ուսուցման կազմակերպումը, ժե. տուժած բնակչության՝ ժամանակավոր կացարաններով ապահովումը,

ժգ.բնակչության պաշտպանությունն բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված այլ լիազորությունների իրականացումը:

3) Հայաստանի Հանրապետության տեղական ինքնակառավարման մարմիններին առաջարկվող գործառույթներն են՝

ա. ուժեղ երկրաշարժի դեպքում գործողություններն ավանների ճշգրտումը և ավաններով նախատեսված միջոցառումների կատարումը,

բ.միջոցառումների իրականացումը՝ համայնքային ենթակայության օբյեկտների անվտանգ աշխատանքն ապահովելու նպատակով,

գ.համայնքի բնակչության, նյութական և մշակութային արժեքների, գյուղատնտեսական կենդանիների ու ապրանքների տարահաման,բնակչության՝ ժամանակավոր կացարաններով և առաջին անհրաժեշտության միջոցներով ապահովումը,

դ.համայնքի բնակչության ազդարարումը,

ե. համայնքի ուժերի՝ փրկարարական աշխատանքներին մասնակցության ապահովումը,

զ.մահացածների հուղարկավորության իրականացումը,

է.բնակչության պաշտպանության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված այլ լիազորությունների իրականացումը:

4) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետի աշխատակազմի գյուղատնտեսության և շրջակա միջավայրի պահպանության վարչությանն առաջարկվող գործառույթներն են՝

ա. ուժեղ երկրաշարժի դեպքում գործողություններն ավանի ճշգրտումը և ավանով նախատեսված միջոցառումների կատարումը,

բ. իր ենթակայության կազմակերպություններին կայուն գործունեության կազմակերպումը,

գ.տուժած տարածքներից գյուղատնտեսական կենդանիների,գյուղատնտեսական արտադրանքի դուրսբերման աշխատանքների կազմակերպումը,

դ.սննդամթերքի,նաև որպես մարդասիրական օգնություն ներկրվող, որակի և պիտանիության նկատմամբ հսկողության

իրականացումը,

է.գյուղատնտեսական հումքի,սարքավորումների և պարենի,այլ նյութական միջոցների պաշարների ստեղծումն ու պահպանումը,

զ.փրկարարական շներին մուտքի և ելքի հարցերի կարգավորումը,

Է.բնակչությունը պաշտպանությունը բնագավառում Հայաստանի Հանրապետություն անօրենսդրությունը ամբաստանված այլ լիազորություններ իրականացումը:

5) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետի աշխատակազմի քաղաքաշինություն, հողաշինություն և ենթակառուցվածքների վարչությունն առաջարկվող գործառնություններն են՝

ա. ուժեղ երկրաշարժի դեպքում գործողություններ իրականացնելու և պլանով նախատեսված միջոցառումների կատարումը,

բ. իրենթակայություն կազմակերպություններին կայուն գործունեության կազմակերպումը,

գ. բնակչությունը պաշտպանությունը միջոցառումների ինժեներական ապահովման աշխատանքների կազմակերպումը և իրականացումը,

դ. վթարված ինժեներական կառույցների գնահատումը և վերականգնման կազմակերպումը,

ե. մասնակցությունը հատուկ հետախուզություն իրականացմանը,

զ. ճանապարհների վնասված և փլուզվածքներով խցանված հատվածներով ու կամուրջներով անցանելիություն ապահովումը,

դ. բնակչությունը պաշտպանությունը բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության անօրենսդրությունը ամբաստանված այլ լիազորություններ իրականացումը:

6) Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետի աշխատակազմի առողջապահություն և սոցիալական ոլորտի հարցերի վարչությունն առաջարկվող գործառնություններն են՝

ա. ուժեղ երկրաշարժի դեպքում գործողություններ իրականացնելու և պլանով նախատեսված միջոցառումների կատարումը,

բ. համակարգի աշխատողների պաշտպանություն կազմակերպումը,

գ. իրենթակայություն կազմակերպություններին կայուն գործունեության կազմակերպումը,

դ. տուժած բնակչությունը և հիվանդներին ժամանակին անհրաժեշտ բժշկական օգնություն ցուցաբերումը, նրանց տարահանումը

բժշկական հաստատություններ և հետազոտման կազմակերպումը,

դ. իրենթակայություն կազմակերպություններին,

ե. ընդհանուր և մասնագիտացված բժշկական հաստատություններին ցանցի պատրաստությունը բերում ու համալրումն անհրաժեշտ

բժշկասանի տարական գույքով և դեղորայքով,

զ. երկրաշարժից տուժած տարածքներում սանիտարահամաճարակաբանական միջոցառումների իրականացումը,

Է. բնակչությունը զանգվածային պատվաստման համար նախապատրաստական աշխատանքների իրականացումը,

ը . հակամամաճարակային դիտարկման և լաբորատոր հսկողություն
կազմակերպումը ջրի նկատմամբ , ինչպես նաև աջակցություն
արտաքին միջավայրի և սննդի նկատմամբ իրականացվող դիտարկմանն ու
լաբորատոր հսկողությունը :

թ . կազմավորումներին և բուժօգնության արկունեքին՝ անհրաժեշտ բժշկական գույքով և
դեղորայքով ապահովումը ,

ժ . արտակարգ իրավիճակներում աշխատելու համար բժիշկներին և միջին
բուժանձնակազմի վերապատրաստումն ու արագ մասնագիտացումը :

ժա. տարահանման բժշկական ապահովումը ,

ժբ . մասնակցությունը տարահանված բնակչության
կենսաապահովման աշխատանքներին ,

ժգ . անհրաժեշտություն դեպքում սննդամթերքի , ինչպես նաև որպես
մարդասիրական օգնություն ներկրվող , որակի և պիտանիություն նկատմամբ
հսկողությունն աջակցությունը ,

ժդ . որպես մարդասիրական օգնություն ներմուծվող դեղամիջոցների որակի
նկատմամբ հսկողություն իրականացումը և անհրաժեշտություն դեպքում դրանց
պարզեցված կարգով հավաստագրումը ,

ժե . բնակչության պաշտպանություն բնագավառում Հայաստանի
Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված այլ լիազորություններ
իրականացումը ,

ժզ . արտերկրներին անհրաժեշտ դեղամիջոցների պահանջարկի հայտի
նախապատրաստումը և այն Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի
նախարարությունն ներկայացնելը ,

ժե . միջազգային բժշկական ուժերի գործողություններին համակարգումը :

**7) Հայաստանի Հանրապետության ՆԳՆ ոստիկանություն և քննչական
վարչություն գործառնության ծախսերն են՝**

ա . ուժեղ երկրաշարժի դեպքում գործողություններին պլանի ճշգրտումը և
պլանով նախատեսված միջոցառումների կատարումը ,

բ . համակարգի աշխատողներին պաշտպանություն կազմակերպումը ,

գ . իր ենթակայության ծառայություններին , պետական ոչ առևտրային
կազմակերպություններին և հիմնարկներին կայուն
գործունեություն կազմակերպումը ,

դ . արտակարգ իրավիճակում համայնքներում , պաշտպանական , տնտեսություն
համար ազդեցիկ անվտանգության նշանակություն ունեցող , ինչպես նաև բնակչության
պաշտպանություն տեսանկյունից բարձր վտանգավորություն ներկայացնող
կազմակերպություններում , պահպանվող օբյեկտներում , բնակչության

տարահանման հավաքակայաններում և տեղաբաշխման վայրերում, փրկարարական ուժերի և միջոցների շարժման երթուղիներում հասարակական կարգի պահպանությունը անկազմակերպումն ու ապահովումը,

ե. պետական սեփականության, բնակչության ունեցվածքի պահպանության կազմակերպումը և իրականացումը,

զ. մասնակցությունը բնակչության ազդարարմանը և իրազեկմանը,

է. աղետի գոտում անցագրային ռեժիմի և պարետային ծառայության կազմակերպումն ու իրականացումը,

ը. Հայաստանի Հանրապետության ազգավարական նշանակություն ունեցող և կենսաապահովման կարևորագույն օբյեկտների պահպանության ու ժեղացումը,

թ. ճանապարհային երթևեկության անվտանգության ապահովումը,

ժ. աղետի հետևանքների վերացման գործում ներգրավված ուժերի և տարահանման անխափան երթևեկության ապահովումը,

ժա. մասնակցությունը փրկարարական աշխատանքներին,

ժբ. մահացածների հաշվառման աջակցությունը,

ժգ. բնակչության պաշտպանության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված այլ

լիազորություններին իրականացումը

8) Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ծառայության

Արարատի մարզային վարչության գործառնության՝

ա. ուժեղեր կրաշարժի դեպքում գործողություններին պլանի ճշգրտումը և

պլանով նախատեսված միջոցառումների կատարումը,

բ. համակարգի աշխատողներին պաշտպանության կազմակերպումը,

գ. իրենթակայության կազմակերպություններին կայուն գործունեություն և կազմակերպումը,

դ. պահպանվող օբյեկտների պահպանումը,

ե. ժամանած միջազգային ուժերին կատմամբ հսկողություն իրականացումը,

զ. բնակչության պաշտպանության բնագավառում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված այլ իրավական

ակտերով իրեն վերապահված լիազորություններին իրականացումը.

II. ՈՒԺԵՂԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԾԱԳՄԱՆ ԴԵՊԵՈՒՄ ՀԱՐԱՎՈՐ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԵՎ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

6. Արարատի մարզը գտնվում է Արարատյան հարթավայրի կենտրոնական մասում, այն իրենից ներկայացնում է միջլեռնային իջվածք: Մարզի տարածքը կազմում է

2996 կմ²: Արևմտյան սահմանը անցնում է Արաքս գետով, արևելյան սահմանը
Գեղամա լեռներով, արևմտյան մասից մարզը սահմանակից է Թուրքիային,
հարավից՝ Նախիջևանին, արևելքից՝ Վայոց ձորի և Գեղարքունիքի մարզերին,
հյուսիսից՝ Կոտայքի մարզին և Երևան քաղաքին: Մարզը գտնվում է ծովի
մակերևույթից 812-2971 բարձրության վրա, իսկ բնակավայրերը՝ 217-1900մ
բարձրության վրա: ՌԻՆԻ կիսանապատային կլիմա, նախալեռնային գոտիները՝
սակավաջուր են, միջին տարեկան տեղումները կազմում են 250-300մմ:

Մարզի տարածքի բարձրություններին մեծ տարբերությամբ է պայմանավորված
կլիմայական և բնական լանդշաֆտային գոտիների բազմազանությունը:

Բնակելի տարածքների համար արտահայտվում են հետևյալ բնակլիմայական
պայմանները՝

ա/չորացամաքային, չափավոր ցուրտ ծմեռով և տաք ամառով.

բ/բարեխառն, երկարատև տաք ամառով և ցուրտ ծմեռով:

Արաբական և Եվրասիական սալերի բախմամբ պայմանավորված՝ առանձնահատուկ
ֆիզիկատերկրաբանական պայմանները, ինչպես նաև լեռնային ռելիեֆն ու
կտրուկ ցամաքային կլիման նախասահմանել են մարզի տարածքում բնական
վտանգների տեսակները՝ ուժեղ երկրաշարժեր, սողանքներ, փլուզումներ,
սելավներ, ջրհեղեղներ և այլն: Կլիման չոր ցամաքային է, ամառվա միջին
ջերմաստիճանը +30-+35°C, ծմեռվանը՝ -15-20°C: Մարզին սպառնում են տարբեր բնական
աղետներ՝ երկրաշարժ, սողանք, ջրհեղեղ, հեղեղում, սելավ, կարկուտ,
քարաթափում և այլն: Եվ ծավալով, և դրսևորման հաճախականությամբ առավել
ծանր տարերային աղետներից մեկն է երկրաշարժը: Մարզի տարածքի որոշ
հատվածներ ամբողջությամբ սեյսմավտանգ է (գտնվում է 8 բալ ուժգնությամբ
սեյսմիկ գոտում և պարբերաբար ենթարկվում է երկրաշարժերի ավերիչ
ազդեցությանը), բնութագրվում է բնական վտանգավոր երևույթներով ու
գործընթացներով (սողանքներ, փլուզումներ, սելավներ, ջրածածկումներ,
ցրտահարություն, ուժեղ քամիներ և շանթահարում, երաշտ, հորդառատանձրևներ,
կարկուտներ և այլն): Կլիման չոր ցամաքային է, ամառվա միջին ջերմաստիճանը՝
+30-+35°C, ծմեռանը՝ -15-20°C:

7. Սեյսմատեկտոնական պայմանները բնութագրվում են ժամանակակից ակտիվ
բեկվածքների և երկրաշարժերի օջախների առկայությամբ, որոնց համալիր
ուսումնասիրությունները հնարավորություն են տալիս որոշել ու տվյալ
տարածքի պոտենցիալ սեյսմիկ վտանգի և սեյսմիկ ռիսկի մեծությունները:
Տարածքը հատվում է բազմաթիվ սեյսմաակտիվ բեկվածքներով, որոնց
համադրվում են տարբեր ուժգնությամբ (այդ թվում՝ ավերիչ) երկրաշարժերի
օջախները

8. Հնարավոր իրադրություն բնութագրիր՝

1) Համաձայն MSK-64 սանդղակի (M5-7՝ ըստ Ռիխտերի սանդղակի) Գառնիի՝ $\lambda=44^{\circ}80'$, $\phi=40^{\circ}10'$, M-7.0, H-15 կմ (10-11 բալ) աղետալի երկրաշարժի 8 բալանոց գոտում հատուկ նախագծով կառուցված 2 ենքերում վնասվածքները թեթև կլինեն, տիպային կառույցներում՝ նշանակալի, վատ կառույցներում տեղի կունենան ավերածոլթյուններ: Կթեքվեն և կընկնեն վառարանային և գործարանային ծխնելուղները, սյուները և հուշարձանները: Հորատանցքերում և ջրհորներում կփոխվեն ջրի մակարդակները: Երկրի մակերեսի վրա կառաջանան ճեղքեր:

2) Երկրաշարժի հետևանքով հնարավոր են բազմաթիվ երկրորդական վտանգավոր երևույթներ՝ փրոզումների, սողանքների, սելավների տեսքով, որոնք իրենց հերթին կստեղծեն լրացուցիչ բազմաթիվ խոցող գործոններ: Կավերվեն և կվնասվեն ճանապարհային 2 ինոլթյուններն ու կառույցները, կխցանվեն ավտոմայրուղիները:

3) հնարավոր իրադրություն գնահատումը 8-բալանոց գոտում. այս գոտում կհայտնվի Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի 26 բնակավայր:

4) հնարավոր իրադրություն գնահատումը 7-բալանոց գոտում. այս գոտում կհայտնվեն Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզի 70 բնակավայր:

5) ավերիչ երկրաշարժի ազդեցության գոտում կհայտնվեն 6452 2 ենքեր և 2 ինոլթյուններ, որոնցում բնակվում է 63441 մարդ, բնակ-չության շրջանում ընդհանուր կորուստները կկազմեն 12000 մարդ, որոնցից անվերադարձ՝ 6600 մարդ, սանիտարական՝ 5400 մարդ, այդ թվում ծանր վիրավորներ՝ 2700 մարդ, միջիծանր ու թյան վիրավորներ՝ 1500 մարդ և թեթև վիրավորներ՝ 1200 մարդ:

6) Երկրաշարժի հետևանքով կստեղծվի հետևյալ ինժեներական իրավիճակը՝ վնասված 2 ենքեր՝ 5660 հատ, որոնցից 1-ին կարգ՝ թեթև վնասվածք կստանա 100 2 նոլթյուն, 2-րդ կարգ՝ միջին վնասվածք կստանա 1100 2 ինոլթյուն, 3-րդ կարգ՝ ծանր վնասվածք կստանա 1200 2 ինոլթյուն, 4-րդ կարգ՝ մասամբ կքանդվի 1760 2 ինոլթյուն, 5-րդ կարգ՝ լրիվ կփլվի 1500 2 ինոլթյուն, խոշոր հրդեհներ՝ 8 հատ, խոշոր վթարներ կոմունալ-էներգետիկ ցանցում՝ 20 հատ. փլվածքներով փակված փողոցներ՝ 18.5 կմ, փլատակների մակերեսը կկազմի 7000 քառ. մ, իսկ ծավալը՝ 684541 խոր. մ.:

7) փրկարարական և այլ անհետաձգելի վթարավերական գնողական աշխատանքների իրականացման համար կպահանջվեն 960 ձեռքով աշխատող փրկարարական խմբեր՝ 6794 մարդուց բաղկացած անձնակազմով, 57 մեխանիզացված փրկարարական խմբեր՝ 1500 մարդուց բաղկացած անձնակազմով, 23 սանիտարական խմբեր՝ 1560 մարդուց բաղկացած անձնակազմով, 19 հրդեհաշիջման մարտական հաշվարկներ 38

3) փրկարարական աշխատանքներն իրենց իրենց ղեկավարները նշանակվում են ՄՓՎ անձնակազմից, ովքեր ենթարկվում են ՄՓՎ պետին, իսկ Մարգի արտակարգ իրավիճակներին մարզային հանձնաժողովի աշխատանքներն սկսվելու պահից՝ հանձնաժողովին:

4) ՄՓՎ Դ/Կ-ից ուժեղ երկրաշարժի մասին ազդարարվելուց հետո ՀՀ Արարատի մարզպետի տեղակալները ժամանում են ՄՓՎ կողմից ծավալված աղետի հետևանքների վերացման կառավարման կենտրոն և սկսում են աշխատանքը: Գործում է Մարզային արտակարգ իրավիճակներին հանձնաժողովը, որի նախագահն է Արարատի մարզպետը, տեղակալը՝ ՄՓՎ պետը, անդամները՝ մարզպետի տեղակալները:

5) Մարզային արտակարգ իրավիճակներին հանձնաժողովը ղեկավարում է բնակչության պաշտպանության միջոցառումներին իրականացման ամբողջ գործընթացը:

6) Գործում է մարզային տարահանման հանձնաժողովը, որի նախագահն է փոխմարզպետը: Մարզային տարահանման հանձնաժողովը ղեկավարում է մարզի տարածքում ուժեղ երկրաշարժի դեպքում բոլոր տարահանման միջոցառումները:

7) հանձնաժողովը կառավարում է իրականացնում է ստեղծված կառավարման կենտրոններին (կետերին), իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ պահեստային կամ շարժական կենտրոններին (կետերին):

8) Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակներին մարզային հանձնաժողովին կից ստեղծվում են՝

ա. նյութատեխնիկական միջոցներով և սննդամթերքով ապահովող խմբեր,
բ. միջազգային մարդասիրական օգնության ունեն ընդունող-բաշխող խմբեր,

10. Ազդարարման կազմակերպումը՝

1) Մարզի տարածքում տեղի ունեցած ուժեղ երկրաշարժի մասին հաղորդագրությունը Արարատի մարզային փրկարարական վարչության դիսպետչերի կողմից փոխանցվում է ՃԿԿ-ին:

2) տեղեկատվության իսկությունը ճշտելու նպատակով Արարատի մարզային փրկարարական վարչության դիսպետչերը կապ է հաստատում ՀՀ ՆԳՆ ՃԿԿ-ի և ՀՀ ՆԳՆ ՍՊԾ գործակալության հետ:

3) ՄՓՎ պետը ուժեղ երկրաշարժի մասին ազդարարում է մարզպետին և կազմակերպում է ենթակա անձնակազմի և ԱԻ հանձնաժողովի ազդարարումը և հավաքը, ստեղծում օպերատիվ խմբեր և կազմակերպում դրանց աշխատանքը:

4) գումարահաշվարկ՝ մարզային փրկարարական վարչության կողմից կազմակերպվում է մարզի համայնքների ղեկավար կազմի, արտակարգ իրավիճակներին հանձնաժողովի

և տարահանման հանձնաժողովի անդամներին ազդարարումը: Ազդարարման համակարգի խափանման դեպքում մարզի ղեկավար կազմի ազդարարումն իրականացվում է սուբհանդակների, իսկ տուժած բնակչության իրազեկումը և վարվելակերպի մասին կանոնները՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզային ոստիկանության 2 արժականուժերով ու միջոցներով:

5) պլանում ներգրավված մարմիններին անձնակազմերից յուրաքանչյուրը, զգալի ովերկրաշարժին բնորոշ ցնցումներ կամ տեսնելով փլուզումներ, հնարավորության դեպքում ներկայանում է իր աշխատավայր՝ առանց ազդարարվելու:

Կապի կազմակերպումը՝

11. Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի և Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողովի կառավարման կենտրոնից քաղաքային ու միջքաղաքային հեռախոսակապի միջոցով կապ է կազմակերպվում Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետին: Կարճալիք N 1 ռադիոցանցի միջոցով կապ է կազմակերպվում Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի կառավարման կետի և Հայաստանի Հանրապետության մարզպետների, Հայաստանի Հանրապետության ՆԳ նախարարի 2 արժական կառավարման կետերի հետ: Նույն ռադիոցանցում Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետի կառավարման կետը կապ է կազմակերպում Հայաստանի Հանրապետության ՆԳ նախարարի և ՓԾ տնօրենի 2 արժական կառավարման կետերի հետ:

2) ՃԿԿ-ի և ՀՀՆԳՆ Արարատի մարզային փրկարարական վարչության միջև կապը կազմակերպվում է կարճալիք N 2 ռադիոցանցով:

3) կարճալիք N 3 և գերկարճալիք N 3 ռադիոցանցերով մարզի մշտական գործող հանձնաժողովներին, Արարատի մարզային փրկարարական վարչության, մարզի փրկարարական աշխատանքների տեղամասերի ղեկավարներին և հասարակական փրկարարական ուժերի միջև կապ է կազմակերպում: Գերկարճալիք N 4 ռադիոցանցերով կապը կազմակերպվում է մարզի մշտական գործող հանձնաժողովներին և մարզի համայնքային արտակարգ իրավիճակների հանձնաժողովներին միջև: Մարզային կառավարման կետերի միջև կապը կազմակերպվում է նաև քաղաքային և միջքաղաքային հեռախոսակապի միջոցով:

4) Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողովի կառավարման կետի, ՃԿԿ-ի, Հայաստանի Հանրապետության Արարատի մարզպետի և Արարատի մարզի մշտական գործող հանձնաժողովի միջև կապը կազմակերպվում է քաղաքային հեռախոսակապի միջոցով:

12. Երկրաշարժի գոտում հետախուզության կազմակերպումը՝

- 1) հետախուզություն կազմակերպումը Հայաստանի Հանրապետության բնակչության պաշտպանության համակարգում ընդգրկված մարմիններին ղեկավարներին կարևորագույն պարտականություն է.
- 2) հետախուզություն անմիջական կազմակերպիչներն են ՄՓՎ պետը և Արարատի մարզպետը.
- 3) Արարատի մարզպետը կազմակերպում է հատուկ հետախուզություն՝ ելնելով բնակչության պաշտպանության համակարգի ընդհանուր խնդիրներին, ինչպես նաև շահերին.
- 4) հետախուզություն նպատակը հիմնականում ռազմական, ներգրավվող ու ժերնում իջնողները որոշում է ՄՓՎ-ը.
- 5) մարզի ամբողջ տարածքում հետախուզություն ընդհանուր համակարգում իրականացնում է ՄՓՎ, օդային հետախուզությունը ղեկավարվում է Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության ներկայացուցչի միջոցով.
- 6) հատուկ հետախուզություն անմիջական ղեկավարումն իրականացնում են պետական կառավարման տարածքային մարմիններին ղեկավարները.
- 7) ճառագայթային, քիմիական ու մանրէաբանական իրավիճակի մշտական հսկողություն համակարգի հիմնարկներին ընդհանուր ղեկավարումն իրականացնում է ՄՓՎ: Համակարգի անմիջական ղեկավարումը, ըստ գործառնության, իրականացնում են համապատասխան նախարարություններին և գերատեսչություններին տարածքային ստորաբաժանումների պետները.
- 8) մարզի տարածքում հետախուզություն ղեկավարվում է Դ/Կ-ից.
- 9) հետախուզություն իրականացնող բոլոր ուժերի փոխգործողությունները կազմակերպվում են՝ ըստ խնդիրների, ռազմական, օբյեկտների, ժամանակի և գործողություններին տեսակների: Հետախուզական ուժերի համագործակցությունը իրականացվում է՝ համաձայն մշակված փոխգործողությունների պլանի.
- 10) իրադրության վերաբերյալ ձեռք բերված տվյալները վերլուծվում և գեկուլցվում են համապատասխան ղեկավարներին՝ համաձայն կառավարման սխեմայի.
- 11) հետախուզական տվյալները գեկուլցում են կապի միջոցներով, ինչպես նաև նախապես մշակված գեկուլցների հաշվետախտակի համաձայն.
- 12) հետախուզություն այն տվյալները, որոնք պահանջում են շտապ որոշման ընդունում, գեկուլցվում են անմիջապես.
- 13) հետախուզական ուժերը պատրաստություն են բերվում ± 1.30 .
- 14) հետախուզական ուժերի կազմի մեջ մտնում են՝

ա. ՀՀ ՆԳՆ ՓԾ Արարատի ՄՓՎ հրշեջ փրկարարական ջոկատների հետախուզական խմբերը,
բ. Մարզի հատուկ հետախուզական ուժերը,
գ. Մարզի և կազմակերպությունների ընդհանուր և հատուկ հետախուզական ուժերը,
դ. ճառագայթային, քիմիական ու մանրէաբանական իրավիճակի մշտական հսկողություն համակարգի հիմնարկները, որոնք ներառում են մարզային և համայնքային մակարդակները.
15) մարզային մակարդակում ներգրավվում են՝

ա. ՀՀ առողջապահության նախարարությունն աշխատակազմի պետական հակահամաճարակային Արարատի մարզային տեսչությունը,
բ. ՀՀ առողջապահության նախարարությունն աշխատակազմի պետական հակահամաճարակային տեսչության Արարատի մարզային փորձագիտական կենտրոնը,
գ. ՀՀ Արարատի մարզի անասնաբուժասանիտարիայի, սննդամթերքի անվտանգության, բուսասանիտարիայի ոլորտի ծառայությունների կենտրոնը,
16) համայնքային մակարդակում ներգրավվում են՝
ա. պետական հիգիենիկ և հակահամաճարակային տեսչության փորձագիտական կենտրոններին և բերատոտրիաները,
բ. Հանրապետական հակահամաճարակային ախտորոշիչ կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության
տարածաշրջանային ստորաբաժանումները,
գ. ՀՀ ՆԳՆ մարզային հիդրոօդերևույթաբանական կայանները:

IV. ՓՐԿԱՐԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ԱՅԼ ԱՆՅԵՏԱԶԳԵԼԻ ՎԹԱՐԱՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՂԱԿԱՆ ԱԾԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ԵՎ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ

13. Փրկարարական և այլ անհետաձգելի վթարավերական գնողական աշխատանքներին անցկացման վերաբերյալ որոշման ընդունման, նախապատրաստման և կիրառման կարգը հետևյալն է՝
1) երկրաշարժի գոտու հետախուզական տվյալները հավաքվում և վերլուծվում են Արարատի մարզպետի աշխատանքային խմբում՝
մարզի ծառայությունների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ,
2) վերլուծության արդյունքում որոշվում են՝

ա. Երկրաշարժի հետևանքներին ծավալները,
 բ. փրկարարական աշխատանքներին բնույթը, ծավալը և անցկացման
 հաջորդականությունը,
 գ. ուժեղ ներգործող թուլավոր նյութեր օգտագործող
 կազմակերպությունների (օբյեկտների) վթարի բնույթը, ծավալները, ինչպես
 նաև գույքի վնասվածքի հնարավոր ազդեցությունը փրկարարական ուժերի
 գործողությունների վրա,
 դ. Մարզի փրկարարական ուժերի կազմը, Վիճակն ու փրկարարական աշխատանքներին
 կատարման հնարավորությունը և այդ նպատակով մարզի
 վթարավերականգնողական ուժերի ու բնակչության ներգրավման
 անհրաժեշտությունը,
 ե. միջազգային օգնություն կարգով հատկացվող ուժերի ու միջոցների
 օգտագործման անհրաժեշտությունը, քանակը և ներգրավման վայրը,
 զ. տեղանքի բնույթը, ճանապարհների վիճակը, տարվա, օրվա ժամանակն ու
 եղանակը և այդ գործոնների ազդեցությունն ուժերի գործողությունների
 վրա,
 է. աղետի գոտի ուժերի մոտքի առավել նպատակահարմար ուղղությունները,
 ը. աշխատանքներին կատարման եղանակները և անվտանգությունն ապահովող
 միջոցները.

3) Ելնելով իրադրություն և գնահատման եզրակացություններից՝ Երկրաշարժի
 հետևանքներին վերացման մարզային հանձնաժողովի
 նախագահն ընդունում է որոշում աղետի գոտում որոնող փրկարարական և այլ
 անհետձգելի աշխատանքներին իրականացման
 վերաբերյալ, ըստ որի աղետի գոտում համարնշվում են՝
 ա. Երկրաշարժի տարածքը և հետևանքները,
 բ. փրկարարական աշխատանքներին իրականացման համար ներգրավվող ուժերն ու
 միջոցները և նրանց խնդիրները,
 գ. աշխատանքներին կատարման անվտանգություն միջոցառումները,
 դ. աղետի գոտում տուժածների և բնակչության տարահանման երթուղիները,
 ե. ներգրավված ուժերի համագործակցության կարգը և գործողություններն
 ապահովող միջոցառումները,
 զ. պահեստային ուժերի և միջոցների կազմն ու տեղաբաշխումը,
 է. փրկարարական աշխատանքներին համակողմանի ապահովման կարգը:
 ը. կառավարման կազմակերպման կարգը:

4) Երկրաշարժի հետևանքներին վերացման մարզային հանձնաժողովի նախագահը
 փրկարարական և այլ անհետձգելի աշխատանքներին իրականացման նպատակով
 կառավարման տարածքային մարմիններին և փրկարարական ուժերին ղեկավարներին

տալ իս է առաջադրանքներ՝ անձամբ կամ ՄՓՎ-ի միջոցով, բոլոր դեպքերում ՄՓՎ-ի այդ առաջադրանքները ձևակերպում է որպես հրաման կամ կարգադրություն: Փրկարարական ուժերի համար (նաև՝ միջազգային) երկրաշարժի գոտուց դուրս նշանակվում են հավաքման վայրեր, և ապահովվում են արագ ու հարմար ելքեր դեպի աշխատանքային տեղամասեր: Հավաքման վայրերի կոնկրետ տեղերը որոշվում են հետախուզություն անող ավներին հիման վրա:

Վ. ՓՐԿԱՐԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ԱՅԼ ԱՆՅԵՏԱԶԳԵԼԻ ՎԹԱՐԱՎԵՐԱԿԱՆ ԳՆՈՂԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

14. Մարզային փրկարարական, վթարավերական գնողական, հասարակական փրկարարական խմբերի և բնակչության բազայի հիման վրա կազմվում է ուժերի խմբավորում, որը նախատեսված է փրկարարական և այլ անհետաձգելի աշխատանքներ իրականացնելու համար: Աղետի գոտում փրկարարական աշխատանքներ իրականացնող ուժերն ու միջոցները կազմված են՝

1) առաջին էջելոնից, որը նախատեսված է իրավիճակը բացահայտելու, գնահատելու, փրկարարական աշխատանքներ սկսելու և հետագայում ժամանող ուժերի ներգրավվումն ապահովելու համար: Ընդգրկում են՝

ա. ՄՓՎ ստորաբաժանումների 2/3-ը (մնացած ուժերը մնում են հիմնական տեղակայման վայրերում՝ ամենօրյա խնդիրներին և ծման համար), բ. Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության տարածքային և Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության մարզային ու մարզի ուժերը.

2) երկրորդ էջելոնից, որը նախատեսված է փրկարարական աշխատանքների ծավալը կտրուկ ընդլայնելու համար: Ընդգրկում է մարզի մշտական պատրաստականության ուժերը՝ մարզի փրկարարական համալիր ջոկատը և վթարավերական գնողական խմբերը.

3) երրորդ էջելոնից կամ պահուստից, որը նախատեսված է անսպասելի ծագող խնդիրներին և ծման համար: Ընդգրկում է երկրորդ էջելոնում չընդգրկված մարզային և համայնքային ուժերը, հասարակական փրկարարական խմբերը և ներգրավված բնակչությանը: Փրկարարական աշխատանքների իրականացման նպատակով ուժերի և միջոցների ստեղծման ժամանակ պահպանվում են նրանց մասնատվելու սկզբունքները՝ գլխավոր խնդրի իրականացման համար, հաշվի առնելով բնակավայրերի ավերվածության աստիճանը և բնակչության թիվը

(խտոՒթյ ունը): Ուժեքի տեղակայման վայր ընտրելիս հաշվի են առնվում հիգիենիկ-համաճարակային իրավիճակը, գերակշռող քամիներին ուղղությունը, ճանապարհներին առկայ ությ ունը երկրաշարժից ավերված գոտիներում (հատվածներում) փրկարարական և այլ անհետաձգելի աշխատանքներ իրականացնելիս՝ ուժեքի և միջոցների կենտրոնացված դեկլարությունն իրագործելու հնարավորությունները, նյութատեխնիկական ապահովումը, ուժեքի և միջոցների ուղարկումն առաջին հերթին խիտբնակեցված հատվածներ՝ փրկարարական և այլ անհետաձգելի աշխատանքներ կատարելու համար:

15. Աշխատանքային տեղամասերի դեկլարները մինչև փրկարարական աշխատանքներին սկիզբը կազմակերպում են տվյալ աշխատանքային տեղամասում գործող ուժեքի համագործակցությունը՝

1) որոշում են աշխատանքների կատարման կարգը և հաջորդականությունը՝ ըստ կատարման ժամանակի.

2) որոշում են ինժեներական տեխնիկայի օգտագործման կարգը՝ աշխատատար աշխատանքներն իրականացնելու ընթացքում.

3) համաձայնեցնում են ըստ կատարման տեղի և ժամանակի ներգրավված ուժեքի գործողությունները;

4) որոշում են կառավարման և կապի կազմակերպման կարգը ստորաբաժանումներին և կազմավորումներին հրամանատարներին միջև.

5) հայտեննեցնելիս անհատական արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողով՝ լրացուցիչ ուժեր հատկացնելու համար: Փրկարարական աշխատանքների կատարման ընթացքում ճշտում և անընդհատ զբաղվում են համագործակցություն հարցերով.

6) տեխնիկայի մոտքը երկրաշարժի գոտին ախտեսվում է՝

ա. առաջինը՝ թրթուրավոր տեխնիկայի մոտքը,

բ. այնուհետև՝ անվավոր մեքենաների մոտքը,

7) դեպի աշխատանքային տեղամասեր փրկարարական ուժերի մոտքն ապահովելու համար նախատեսվում են փրկարարական ուժերի առաջարկումը (մոտքն ադետի գոտի) ապահովող խումբ և սանիտարական դրուժիններ.

8) որպես առանձին միջոցառում՝ փրկարարական ուժերի մոտքի ապահովումը հակահրդեհային ապահովումն է, որն իրականացվում է ՄՓՎ հրշեջ փրկարարական ստորաբաժանումներին ուժերով և ներառում է հրդեհների տեղայնացումն ու մարումը, ապահովվում են վառվող ծխապատ և գազերով լցված շինություններից մարդկանց փրկումը և տեղափոխումն անվտանգ վայրեր.

9) փրկարարական ուժերի երկրաշարժի գոտում փրկարարական աշխատանքներին տեղամասեր ժամանումից հետո աշխատանքներին տեղամասերի դեկլարները

միջոցներ են ձեռնարկում փլուզված և այրվող շենքերից ու շինություններից մարդկանց փրկելու, առաջին օգնություն և ցուցաբերելու և դաշտային կամ ստացիոնար բուժօգնություններ տեղափոխելու համար:

10) տուժածներին հայտնաբերելու նպատակով՝ փրկարարական կազմավորումների ղեկավարներն աշխատանքային տեղամասեր են ուղարկում որոնման խմբեր, որոնք մանրակրկիտ գննում են փլուզված շենքերը և կառույցները: Տուժածների տեղերը հայտնաբերելու գործընթացում անհրաժեշտ է օգտագործել տեղի բնակչության կողմից ստացված տեղեկատվությունը և բնակչության ուժերն օգտագործել տուժածներին փրկականների տակից դուրս բերելու համար, քանի որ այդ ժամանակ մեծանում է ձեռքի աշխատանքների ծավալը:

16. Ինժեներական ապահովումը միջոցառումների համակարգ է՝ ուղղված բնակչության պաշտպանությանը, փրկարարական ուժերի և միջոցների առաջանցման հիմնական և շրջանցիկ ուղիների ապահովմանը, երկրաշարժի հետևանքով վնասված տարածքներում միջոցների փրկարարական և անհետաձգելի վթարավերականգնողական աշխատանքների կազմակերպմանն ու իրականացմանը: Մարզի երկրաշարժի հետևանքների վերացման աշխատանքների ինժեներական ապահովման խնդիրներն են՝

1) ինժեներական հետախուզության կազմակերպումը, արդյունքների վերլուծումը և գնահատումը, անհրաժեշտ փրկարարական ու վթարավերականգնողական աշխատանքների կազմակերպումը և իրականացումը,

2) փողոցների, ճանապարհների անցանելիության ապահովման միջոցառումների իրականացումը.

3) բնակչությանը տեղափոխելու, տարահանման ուղիների անցանելիության ապահովումը.

4) փրկարարական ուժերի՝ վնասված օջախներին մոտեցման ապահովումը.

5) կառավարման կետերի նախապատրաստումը և համապատասխան գույքով հագեցումը.

6) փրկարարական աշխատանքների տեղամասերի լուսավորության ապահովումը գիշերային ժամանակ.

7) վնասված կամ ուրջներին ուսումնասիրությանը և գետնացումներին ապահովումը.

8) բնակչության տարահանման կետերի նախապատրաստումը.

9) տուժած բնակչության՝ ժամանակավոր կացարաններով, գիշերային լուսավորության միջոցով կենսաապահովման անհրաժեշտ միջոցներով ապահովումը.

10) բնակչության՝ խմելու ջրով ապահովումը.

11) Երկրաշարժի հետևանքների վերացման ինժեներական ապահովումն իրականացվում է մարզի տարածքի շինարարական կազմակերպությունների (անկախ սեփականություն ձևից) ու ժերով և միջոցներով: Տուժած բնակչության անվտանգ տարածքներ տարահանումը տեխնիկայի միջոցով հաշվարկն իրականացվում է՝ ելնելով իրավիճակից և երթուղիների անցանելիությունից՝ համաձայն Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011 թվականի օգոստոսի 18-ի «Վտանգավոր տարածքից բնակչության տարահանման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 1180 նորոշման: ՄՓՎ-ը համակարգում է ինժեներական աշխատանքները, որոնք առնչվում են ինժեներական ապահովման խնդիրներին և վերահսկում են դրանց իրականացման ընթացքը՝ ըստ կատարման ժամկետների:

17. Բժշկական ապահովումն իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության մարզային բժշկական ծառայությունը: Ուժեղ երկրաշարժի ծագման դեպքում, որը կարող է հանգեցնել 5400 մարդկանց սանիտարական կորստի, շարքից դուրս հանել առողջապահական հիմնարկների՝ ինչպես նաև շենքերը, այնպես էլ՝ բուժանձնակազմին, տուժածների բժշկական ապահովման համար կներգրավվեն մարզային բժշկական ուժերը: Երկրաշարժից տուժածների հիմնական զանգվածը բժշկական օգնություն ստանալուց հետո կտարահանվի անվտանգ տարածքներ: Տարահանման միջոցառումների տրանսպորտային ապահովումը սանիտարական տրանսպորտով իրականացվում է ծառայության կողմից, այլ տրանսպորտային միջոցներով՝ տրանսպորտի և կապի ծառայությունների կողմից: Փրկարարական կազմավորումների բժշկական ապահովումը կիրականացվի երկրաշարժից տուժածներին բժշկական օգնություն ցուցաբերող բրիգադների ու ժերով:

18. Հասարակական անվտանգության ապահովումն ընդգրկում է կազմակերպչական և ռեժիմային միջոցառումների համալիր, որն ուղղված է ուժեղ երկրաշարժի դեպքում դեպքում գործողությունների հաջող իրականացմանը: Հասարակական անվտանգության ապահովումը կազմակերպվում է քաղաքներում և այլ բնակավայրերում, բնակչության տարահանման գոտիներում հասարակական կարգի պահպանության, փրկարար ուժերի մուտքի և տարահանման երթուղիներում ճանապարհային երթևեկության անվտանգության միջոցառումների իրականացման նպատակով, ինչպես նաև՝ աղետի ժամանակ բնակչության կորուստների հաշվառման համար: Հասարակական կարգի ապահովումն իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության առընթեր մարզային ոստիկանությունը՝ համապատասխան պլանով, որն անմիջապես դրվում է գործողության մեջ: Ծագող լրացուցիչ հարցերը լուծվում են՝ համաձայն ՄՓՎ և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության

առընթեր մարզային ոստիկանության միջև փոխգործողության նկատմամբ պլանի: Ուժեղ երկրաշարժի դեպքում, միջոցառումների իրականացման շահերից ելնելով, զինվորական հրամանատարության մարմինների հետ կազմակերպվում է սերտ համագործակցություն՝ հասարակական կարգի պահպանության, պարետային ծառայության, ինչպես նաև փրկարարական աշխատանքների կազմակերպման հարցերով:

19. Նյութատեխնիկական և սննդամթերքի ապահովումը ներառում է աղետի գոտու տուժած բնակչության և փրկարարական ուժերի կենսաապահովման համար սննդի և առաջին անհրաժեշտության միջոցների ժամանակին տեղափոխումը և բաշխումը: Ուժեղ երկրաշարժից հետո սննդի և առաջին անհրաժեշտության միջոցների ֆինանսավորումը կատարվում է Հայաստանի Հանրապետության պահուստային ֆոնդից: Նշված արժեքները պահեստավորում և տեղափոխում է ֆինանսատնտեսագիտական և սոցիալական զարգացման մարզային վարչությունը: Պետական, հասարակական փրկարարական կազմավորումների կենսաապահովումն իրականացնում են պետական, հասարակական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, իսկ Արարատի մարզային փրկարարական վարչության ստորաբաժանումների փրկարարական ուժերի կենսաապահովումը՝ Արարատի ՄՓՎ: Նյութատեխնիկական միջոցներով և սննդամթերքով ապահովման միջոցառումներն իրականացնում են Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների մարզային հանձնաժողովի կողմից ստեղծված հատուկ աշխատանքային խմբերը, որոնց աշխատանքները համակարգում է ՄՓՎ: Աշխատանքային խմբերն իրականացնում են՝ նախապատրաստում և ճշտում ռեզերվի նյութատեխնիկական միջոցները, պատրաստում համապատասխան բացթողման ցուցակագրեր, ճշտում փրկարարական ուժերի անձնակազմի թիվը և վերահաշվարկում են նրանց համար պահանջվող նյութատեխնիկական միջոցների հաշվարկները, իրականացնում աղետի գոտի մեկնող փրկարարական ուժերի նյութատեխնիկական միջոցների բացթողումը, ըստ աղետի գոտու բնակավայրերի նյութատեխնիկական միջոցների՝ պահանջարկ են ներկայացնում Հայաստանի Հանրապետության Էկոնոմիկայի նախարարության և կազմակերպում են անհրաժեշտ միջոցների բարձման, տեղափոխման և բաշխման գործընթացները՝ ըստ բնակավայրերի:

20. Տրանսպորտային ապահովումն իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարության տարածքային բաժինները, ինչի համար անհրաժեշտ են հետևյալ տրանսպորտային միջոցները՝
1) մարդատարավտոմեքենաներ (ավտոբուսներ, միկրոավտոբուսներ), որոնք նախատեսված են փրկարարական կազմավորումներ, համապատասխան մասնագետների խմբեր, միջազգային փրկարարական ուժեր և այլ տեղափոխելու,

ինչպես նաև անհրաժեշտություն դեպքում աղետի գոտի փոքրածավալ նյութատեխնիկական միջոցներ տեղափոխելու, իսկ աղետի գոտուց տուժած բնակչությանը տարահանելու համար .

2) բեռնատար ավտոմեքենաներ, որոնք նախատեսված են նյութատեխնիկական, ինչպես նաև առաջին անհրաժեշտություն միջոցներ (սննդամթերք, հագուստ և հանդերձանք, վրաններ, անկողնային պարագաներ, ջեռուցման սարքեր, դեղամիջոցներ, տնտեսական իրեր և այլն) աղետի գոտի տեղափոխելու համար .

3) բեռնատար (նավթատար) և ջրատար ավտոմեքենաներ, որոնք նախատեսված են վառելիք և ջրուղի աղետի գոտի տեղափոխելու, ինչպես նաև գործող տրանսպորտային միջոցների և ցավորումն ապահովելու համար .

4) ինժեներական (շինարարական) և հատուկ տեխնիկա, որը նախատեսված է աղետի գոտու միջամապատասխան աշխատանքներ իրականացնելու համար .

5) Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարության տարածքային, ինչպես նաև այլ մարմինների կողմից հատկացվող տրանսպորտային միջոցները վառելիքաքսուքային նյութերով ապահովվում են մինչև հավաքակայան դրանք ներկայացնող մարմինների հաշվին, այնուհետև՝ կենտրոնացված կարգով երթուղու վրա և փրկարարական աշխատանքների տեղամասերում ծավալված և ցավորման կայաններում: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ աղետի գոտում աշխատանքներ իրականացնելու համար անհրաժեշտ են մեծ թվով տրանսպորտային միջոցներ, որոնք հատկացվում են Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարության տարածքային բաժնի կողմից, ՄՓՎ այդ ծառայության հետ մշակում է համագործակցության պլան: Երկրաշարժի առաջացման մասին ահազանգ ստանալուց հետո տրանսպորտի և կապի ծառայությունը 1-3.5 ժամվա ընթացքում կազմակերպում է համապատասխան թվով և տեսակի տրանսպորտային միջոցների պատրաստականությունը: Մեքենաների վարորդներին համար դուրս են գրվում ուղերթային թերթիկներ և աղետի գոտի մուտք գործելու համար անցագրեր, իսկ շարասյունների ավագներին տրվում են վարձված միջոցներին վերաբերող համապատասխան փաստաթղթեր: Կազմակերպվում են շարժական և ցավորման կետերի աշխատանքները, ստեղծվում են շարժական ավտովերանորոգման կետեր, որոնք հագեցվում են համապատասխան պահեստամասերով և սարքերով: Նշված շարժական ավտովերանորոգման կետերը կտեղաբաշխվեն և ցավորման կետերի մոտակայքում՝ տեղեկություններ ստանալով և ցավորվող կամ ընթացող մեքենաների վարորդներին, և անհրաժեշտություն դեպքում կմեկնեն դեպքի վայր:

21. Երկրաշարժի գոտու և մարզի սեյսմիկ իրավիճակի հսկողությունը և իրավիճակի մասին տեղեկությունն ապահովում է ՆԳՆ «Սեյսմիկ պաշտպանություն ան ազգային ծառայություն» գործակալությունը (այսուհետ՝ գործակալություն): Այդ նպատակով գործակալությունը՝

2) հսկողության տակ է վերցնում երկրաշարժի գոտու և մարզի տարածքի ընթացիկ սեյսմիկ իրավիճակը, ավերածություններին բնույթն ու մասշտաբները, բնակչության հոգեբանական վիճակը և պարբերաբար (օրական մեկ անգամ) տեղեկություններ է ներկայացնում երկրաշարժի հետևանքների վերացման մարզային հանձնաժողովին և ՄՓՎ-ին .

22. Տեղեկատվական ապահովումը ներառում է՝

1) Երկրաշարժի մասին առաջին հաղորդագրությունը զանգվածային լրատվամիջոցներին (այսուհետ՝ ՉԼՄ) տրամադրում է ՆԳՆ «Սեյսմիկ պաշտպանություն ազգային ծառայություն» գործակալությունը: Հանրային իրազեկմանն ուղղված հետազագործ ընթացքներն ապահովում է Միջգերատեսչական միացյալ լրատվական կենտրոնը (այսուհետ՝ ՄՄԼԿ), որն աղետի դեպքում կազմակերպվող, շահագրգիռ տարբեր գերատեսչությունների և կազմակերպությունների ներկայացուցիչներից կազմված խումբ է: ՄՄԼԿ-ն գործում է որպես միջնորդ իշխանությունների և հասարակություն միջև, հետևում է իրադարձությունների ընթացքին, անընդհատ կապի մեջ է ՃԿԿ-ի և աղետի հետևանքների վերացման գործում ներգրավված մարմինների հետ:

2) Երկրաշարժի վերաբերյալ որևէ հրատապ հաղորդագրության դեպքում կազմվում է բնակչության վարքականոսների մասին հաղորդագրություն, որը փոխանցվում է «Բիլայն», «ՎիվաՍել ՄՏՄ» և «Օրանժ» բջջային կապի օպերատորներին (և մարզային կապի հանգույցներին)՝ բաժանորդներին SMS հաղորդագրություններ ուղարկելու համար: Այս հաղորդագրությունները տրվում են նաև տեղական հեռարձակման հանգույցներով: Անհրաժեշտության դեպքում Հայաստանի հանրային հեռուստատեսությունը և Հայաստանի հանրային ռադիոյով «Հատուկ թողարկում» խորագրի ներքո պարբերաբար հեռարձակվում է տեղեկատվություն բնակչության վարքականոսների, իրավիճակի, հետագա հնարավոր զարգացումների և իրականացվելիք միջոցառումների մասին .

3) ՄՄԼԿ-ն կազմակերպում է աղետի ընթացքը լուսաբանող մամուլի ասուլիս՝ շահագրգիռ պետական կառավարման մարմինների, կազմակերպությունների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ, ինչպես նաև հարցազրույցներ լիազոր մարմնի մամուլո խոսնակի, լիազոր մարմնի պաշտոնյաների հետ: Համակարգում է ՉԼՄ-ն երի աշխատանքը, վերջիններիս ապահովում անհրաժեշտ

տեղեկատվությունը, պատասխանում հասարակության հարցերին, ամփոփում և բնակչությանը տեղեկատվություն ներկայացնում կառավարման մարմիններին գնահատականներին, որոշումներին ու ձեռնարկվող քայլերին մասին, հետևում դրսի աղբյուրներին և ներթափանցող տեղեկատվությանը, կազմակերպում ՉԼՄ-ների ներկայացուցիչների տեղափոխումը, համակարգում աղետի գոտում ճեպագրող ցանցերի կազմակերպման աշխատանքները:

4) ՄՄԼԿ-ն իրականացնում է շուրջօրյա օպերատիվ աշխատանք՝ համակարգելով պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների կողմից ստացված օպերատիվ տեղեկատվության ճշգրտման, մշակման, ամփոփման ու լրատվամիջոցներին պարբերաբար տրամադրելու գործընթացը:

23. Բնակչության կենսաապահովման, տուժածներին օգնություն ցուցաբերելու, փրկարարական աշխատանքների կազմակերպման համար և այդ նպատակով պարենային, բժշկական ու նյութական պաշարներին նպատակային օգտագործման կարգն է՝

1) Երկրաշարժի ժամանակ լուծվում են բնակչության կենսաապահովման հիմնական խնդիրները՝ բնակչության կյանքին, առողջությանը, աշխատունակությանը և ֆիզիոլոգիական պահանջների ապահովմանն ու պահպանմանը վերաբերող: Բնակչության պաշտպանության միջոցառումների իրականացման նյութատեխնիկական ապահովումը և ֆինանսավորումն իրականացվում են Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի միջոցների հաշվին: Այդ նպատակներին ծառայում են նաև առկա և ստեղծվող (ստացվող) նյութական պաշարներն ու մարդային, համայնքների, կազմակերպությունների ու մարդասիրական օգնության միջոցները:

2) արտակարգ իրավիճակների համար անհրաժեշտ նյութական պաշարների ու միջոցների ցանկը և ծավալները որոշում են ըստ չափաքանակների, տուժած բնակչության թվի հիման վրա և արտակարգ իրավիճակների դասակարգմանը համապատասխան:

3) նյութական պաշարները և միջոցները պետք է օգտագործվեն առաջնահերթ՝ հետևյալ միջոցառումների իրականացման համար՝ վթարափրկարարական, մարդկանց կյանքի և առողջության անմիջական վտանգի վերացման աշխատանքների, տուժած բնակչության համար ժամանակավոր կացարանների ու սննդի կետերի ծավալման և դրանց գործունեության ապահովման, միանվագ նյութական օգնության ցուցաբերման և այլն:

4) տուժած բնակչության սոցիալական և կենսաապահովման, այդ թվում՝ անօթևան մնացած բնակչության՝ ժամանակավոր կացարաններով ապահովման

կազմակերպիչն ու պատասխանատունն Յայ աստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունն է՝ մարզի ու ժեռով, իսկ աջակցող ստորաբաժանումները՝ Յայ աստանի Հանրապետության առաջապահությունն, նախարարության տարածքային, Յայ աստանի Հանրապետության Էկոնոմիկայի նախարարության տարածքային, Յայ աստանի Հանրապետության գյուղատնտեսությունն, նախարարության տարածքային, Յայ աստանի Հանրապետության Էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարության տարածքային, Յայ աստանի Հանրապետության Ֆինանսների նախարարության տարածքային, Յայ աստանի Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարության տարածքային, Յայ աստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի տարածքային և Յայ աստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր Յայ աստանի Հանրապետության մարզային ոստիկանությունը:

6) Երկրաշարժի դեպքում նյութական պաշարների և միջոցների առաջնահերթ օգտագործման կանոնները սահմանում է Յայ աստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների մարզային հանձնաժողովը:

7) փրկարարական աշխատանքների և կենսաապահովման տարրերով բնակչության ապահովման ավարտից հետո կազմվում է իրականացված միջոցառումների ընթացքում օգտագործված նյութական պաշարների ու միջոցների մասին հաշվետվություն, որի հիման վրա՝ սահմանված կարգով րացվում են պաշարներն ու միջոցները:

VI. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓՐԿԱՐԱՐՈՒԺԵՐԻ ԵՎ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ,

ՍՏԱՑՄԱՆ ՈՒ ԲԱՇԽՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

24. Միջազգային փրկարար ու ժեռի և օգնություն ընդունման, ստացման ու բաշխման միջոցառումները բաղկացած են՝

1) մարդասիրական օգնություն ընդունումից:

2) մարդասիրական օգնություն բաշխումից:

25. Մարդասիրական օգնությունը տրվում է արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողովի կողմից՝ Մարզի արտակարգ իրավիճակների հանձնաժողովի ներկայացրած հայտերի հիման վրա, որոնք կազմվում են նախօրոք մշակված նորմերի հիման վրա՝ հաշվի առնելով կոնկրետ աղետի դեպքում տուժած բնակչության հետ կապված առանձնահատակությունները:

26. Միջազգային մարդասիրական օգնությունը տրվում է միջազգային կազմակերպություններին, առանձին պետություններին և առանձին անհատներին կողմից:

27. Միջազգային մարդասիրական օգնությունը կարող է լինել հրատապ միանվագ օգնության ձևով և երկարաժամկետ ծրագրային ձևով: Հրատապ միանվագ մարդասիրական օգնությունը ստացվում է Հանրապետությունում նման դեպքերում ստեղծվող հատուկ հանձնաժողովների կողմից և բաշխվում է ՀՀ Արարատի մարզպետի աշխատակազմի կամ տեղական ինքնակառավարման մարմիններին միջոցով: Մարդասիրական օգնության ընդունման և բաշխման գործողություններն իրականացվում են համապատասխան հայտերի հիման վրա:

28. Միջազգային մարդասիրական օգնության ստացման օպերատիվությունն ապահովելու նպատակով այն նախօրոք պլանավորվում է՝

1) տուժածների համար սննդի, առաջին անհրաժեշտությունների, առարկաների, վառելիքի նորմեր՝ 10օրվա համար.

2) դեղորայքի և բժշկական սարքերի համար.

3) ժամանակավոր կացարանների համար:

29. Մարդասիրական օգնության ստացման և բաշխման կարգն է՝

1) արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողովի խմբերի կողմից մարդասիրական օգնությունը աղետի գոտում կենտրոնացված ձևով հանձնվում է մարզային կամ համայնքային արտակարգ իրավիճակների համաժողովներին կից ստեղծված մարդասիրական օգնության բաշխման խմբերին, որոնց ղեկավարում է ՀՀ ՆԳՆ ՓԾ Արարատի մարզային փրկարարական վարչությունների կայացրած ընդհանուր շրջանակներին համապատասխան ցուցակների հիման վրա, մարդասիրական օգնությունը բաշխում են բնակչությանը.

2) միջազգային մարդասիրական օգնությունը հաշվառվում է ՀՀ ՆԳՆ ՓԾ Արարատի մարզային փրկարարական վարչության կողմից:

30. Միջազգային փրկարարական ուժերի ժամանման և փրկարարական աշխատանքների կազմակերպման կարգը հետևյալն է՝

1) միջազգային ուժերին երգրավում են իրականացվում է համաձայն հայտի, որը Մարզի արտակարգ իրավիճակների հանձնաժողովը ներկայացնում է Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների հանրապետական հանձնաժողովին,

2) միջազգային փրկարարական խմբերի գործողությունները համակարգում է միջազգային փորձագետներին կողմից հիմնված շտաբը, իսկ անմիջական ղեկավարումն աշխատանքային տեղամասերում իրականացնում է աշխատանքային տեղամասի ղեկավարը:

ՄՈՊԼԱՆԻ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒՄԸ ԵՎ ՃՇԳՐՏՈՒՄԸ

31. Պլանի ճշգրտման գործընթացը համակարգում է Արարատի ՄՓՎ:

32. Վթարափրկարարական աշխատանքների պլանավորման կատարելագործումը պետք է նպատակառուղղված ձևով իրականացվի գնահատման մեթոդների, միջոցների և անհրաժեշտ բավարար պայմանների ճշգրտման ու անվտանգության բարձրացման կարգավորման, վերլուծական, իրավական, տնտեսական և կազմակերպչական հիմքերի մշակման հաշվին:

33. Կատարելագործման բազային հիմքեր պետք է ծառայեն հետևյալ աղբյուրները՝

1) բնակչության պաշտպանության մասին Հայաստանի Հանրապետության օրենքները և ենթաօրենսդրական ակտերը.

2) համագործակցության մասնակից պետությունների համատեղ հետազոտությունների միջպետական ծրագրերը.

3) երկրաշարժերի թեմայով անցկացվող 2 տարային հրամանատարաշտաբային ուսումնավարժությունների արդյունքները.

4) տեղեկատվական տվյալների բազայի լրամշակումը, նոր հայտնաբերված վտանգավոր գործընթացների, շենքերի և իննությունների (այդ թվում՝ նաև նոր կառուցվող), կենսապահովման գծերի վիճակի տեխնիկական պլանային գերատեսչական գնահատումը:

Ստորագրող

ԱՐԹՈՒՐ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

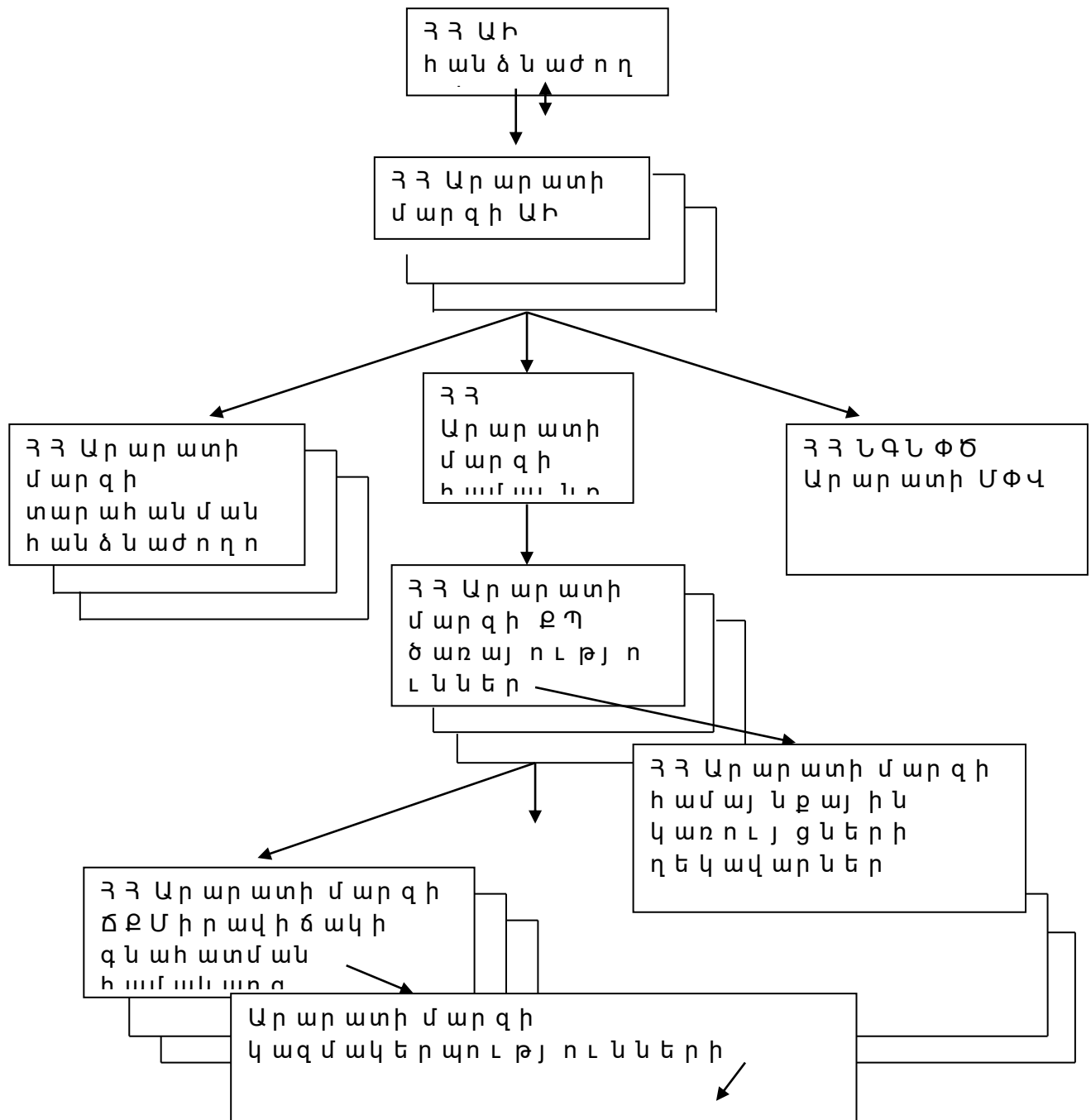
3414870525

ԳԼԽԱՎՈՐ ԶԱՐՏՈՒՂԱՐ՝

2025-09-02 15:39:44 GMT+4
Հավաստված է ԷԿԵՆԳ-ի կողմից

Ա.ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Ստորագրող
ԱՐԹՈՒՐ ՄԿՐՏՉՅԱՆ
3414870525

ԳԼԽԱՎՈՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ՝

2025-09-02 15:52:18 GMT+4
Հավաստված է ԷԿԵՆԳ-ի կողմից

Ա.ՄԿՐՏՉՅԱՆ

հավելված 7

ՀՀ Արարատի մարզպետի

01.08.2012թ թիվ 49 որոշման

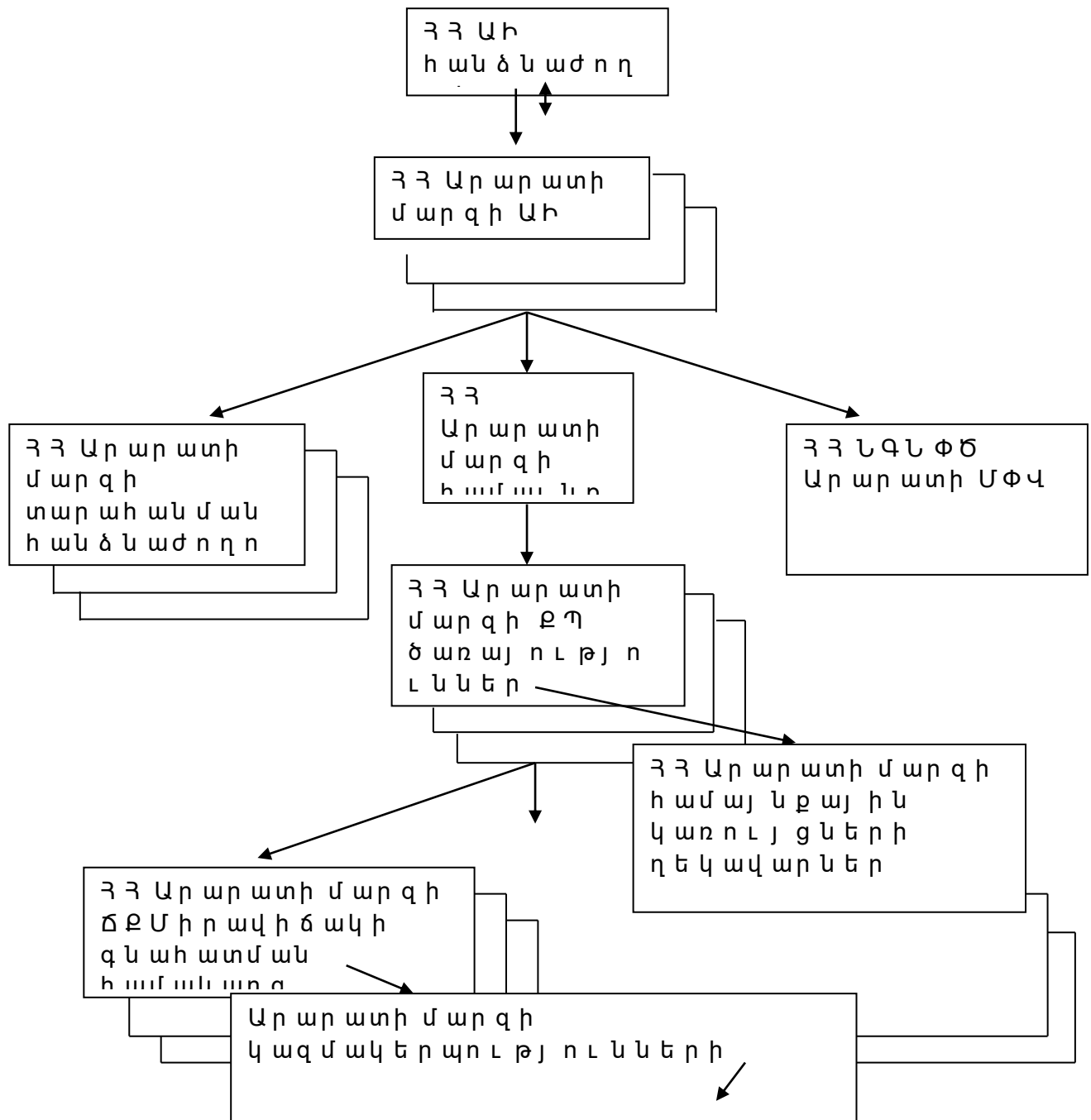
Հավելված 7

ՀՀ Արարատի մարզպետի

2025թ. թիվ   որոշման

ՍԽԵՄԱ

ԿԱՊԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ

Ստորագրող
ԱՐԹՈՒՐ ՄԿՐՏՉՅԱՆ
3414870525

ԳԼԽԱՎՈՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ՝

2025-09-02 15:52:18 GMT+4
Հավաստված է ԷԿԵՆԳԻ կողմից

Ա.ՄԿՐՏՉՅԱՆ

հավելված 11
ՀՀ Արարատի մարզպետի
01.08.2012թ.թիվ 49 որոշման

Հավելված 11
ՀՀ Արարատի մարզպետի
2025թ.թիվ   որոշման

Հաշվարկ

Արարատի մարզում առկա ինժեներական տեխնիկայի վերաբերյալ

ՀՀ ը/կ	Բնակավայրի կամ օբյեկտի անվանումը	Ինժեներական տեխնիկա															
		Բոլոր դեպքեր (ծ/ն լ ժ)		Էքսկավատոր (մ ³)		Ավտոկոնկրետ (տ)		Ինքնաթիռ	Ավտոամբուս	Ջրատար	Վառելիքային	Քառասյուղակ (տ)	Գրեյդեր	Սկրեյեր	Կոմպակտոր	Եռակցող ապարատ	Էլ. ուժային կայան
		<75	>75	<0.25	>0.25	<16	>16										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1.	Արտաշատ համայնք	7	2	11	4	2	5	295	9	8	27	185	2	0	14	31	0
2.	Արարատ համայնք	1	1	1	4	1	2	86	3	7	0	35	0	0	1	1	0
3.	Վեդի համայնք	1	2	3	7	4	5	320	4	4	4	33	0	0	0	23	5

4.	Մասի ս համայնք	8	2	5	4	4	4	188	2	6	3	6	4	0	13	8	0
5.	Վերին Դվին համայնք	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ընդամենը		17	7	20	19	11	16	889	18	25	34	259	6	0	28	63	5

Ստորագրող
ԱՐԹՈՒՐ ՄԿՐՏՉՅԱՆ
3414870525

ԳԼԽԱՎՈՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ՝

2025-09-02 16:44:11 GMT+4
Հավաստված է էԿԵՆԳ-ի կողմից

Ա.ՄԿՐՏՉՅԱՆ

հավելված 13

ՀՀ Արարատի մարզպետի

01.08.2012թ թիվ 49 որոշման

Հավելված 13

ՀՀ Արարատի մարզպետի

2025թ . թիվ   որոշման

ՀԱՇՎԱՐԿ

ՏՈՒԺԱԾ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՓՐԿԱՐԱՐԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԻՒ՝ ՍՆՆԴՈՎ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ

Հ/հ	Սննդամթերքի անվանումը	0-15 տարեկան		Սննդամթերքի անվանումը	15 և բարձր տարեկան		Փրկարարական ուժեր		
		Երեխայի չափաքանակ (կգ/մարդ/օր)	67634		Չափահաս բնակչության չափաքանակ (կգ/մարդ/օր)	258767	Փրկարարական ուժերի չափաքանակը (կգ/մարդ/օր)	ՀՀ ՆԳՆ ՓԾ փրկարարական ստորաբաժանումների համար՝ 10 օրվա հաշվարկ (կգ)	փրկարարական կազմավորումների համար՝ 10 օրվա հաշվարկ (կգ)
1.	Ցորեն, հաց	0.08	5410.72	Թեփահանված աշորայի և ցորենի առաջին տեսակի ալյուրի խառնուրդ	0.25	64691.75	0.6	1002	6360

				ի ց հ ա ց					
2.	Ձ ա վ ա ր ե ղ ե ն , մ ա կ ա ր ո ն ե ղ ե ն	0.06	4058.04	Ց ո ղ ե ն ի ա ռ ա ջ ի ն տ ե ս ա կ ի ա լ յ ու լ ը ի ց ս պ ի տ ա կ հ ա ց	0.25	64691.75	0.43	152	4558
3.	Վ ա ր ս ա կ ի փ ա թ ի լ ն ե ր « Զ ե ղ ու լ լ ե ս »	0.06	4058.04	Ձ ա վ ա ր ե ղ ն (ք ը ի ն ձ , ե ղ ա ր ա վ ո ւ ն)	0.06	15526.02	0.1	167	1060
4.	Կ ա ր տ ո Ֆ ի լ	0.2	13526.8	Մ ա կ ա ր ո ն ե ղ ե ն (տ ե ղ ա կ ա ն)	0.02	5175.34	0.02	33.4	2120
5.	Բ ա ն ջ ա ր ե ղ ե ն	0.2	13526.8	Կ ա թ	0.2	51753.4	0.5	835	5300
6.	Մ ը գ ա յ ի ն ա յ յ ու լ ը ե	0.2	13526.8	Մ ս ի պ ա հ ա ծ ն	0.06	15526.02	0.1	167	1060
7.	Շ ա ք ա ր	0.02	11352.68	Ձ կ ա ն պ ա հ ա ծ ո	0.025	6469.175	0.06	100.2	636
8.	Ձ ու լ կ , ձ կ ն ա մ թ ե ր ք	0.08	5410.72	Կ ա ր ա գ	0.03	7763.01	0.05	83.5	530
9.	Կ ա ր ա գ	0.02	11352.68	Շ ա ք ա ր	0.04	10350.68	0.07	116.9	742
10.	Մ ի ս , մ ս ա մ թ ե ղ ք	0.16	10.821.44	Կ ա ր տ ո Ֆ ի լ	0.3	7763.01	0.5	835	5300
11.	Կ ա թ , կ ա թ ն ա մ թ ե ղ ք	0.18	12174.12	Բ ա ն ջ ա ր ե ղ ե ն	0.12	31052.04	0.18	300.6	1908
12.	Ձ ու	1	67634	Կ ե ղ ա կ ը ի ա ղ (յ ո ղ ա ց վ ա ծ)	0.015	3881.505	0.02	33.4	2120
13.	Կ ե ղ ա կ ը ի ա ղ (յ ո ղ ա ց վ ա ծ)	0.002	135.268	Թ ե յ	0.001	2587.67	0.002	3.34	21.2
14.	Թ ե յ	0.001	67.634	Պ ա ն ի ղ	0.02	5175.34	0.04	3.34	21.2
15.	Պ ա ն ի ղ	0.2	13526.8	Ջ ու ղ « Ն ո յ »	5	1293835	5	8350	53000
16.	Ջ ու ղ « Ն ո յ » (լ ի տ ը /մ ա ղ ղ /օ ղ)	2.5	169085						

Ստորագրող
ԱՐԹՈՒՐ ՄԿՐՏՉՅԱՆ
3414870525

ԳԼԽԱԿՈՐ ՔԱՐՏՈՒ ՂԱՐ՝

2025-09-02 16:45:23 GMT+4
Հավաստված է ԷԿԵՆԳ-ի կողմից

Ա.ՄԿՐՏՉՅԱՆ